secretă, care în curînd va deveni publică şi că un maritagiu grabnec este de urgenţă : ea era însărcinată. Grigore îi dă parola sa de onoare că-i va comunica a doua zi rezultatul şi înturnîndu-se acasă la dînsul trimite să cheme pe Găleţescu. Acesta vine îndată şi Grigore îl invită să se aşeze lîngă dînsul.

— Ascultă, Găleţescule, îi zice el. Ştii că am izbutit să înşel pe Eliza Bruneasca. Este mult timp de cînd o port cu minciuni că o voi lua de soţie, dar toate lucrurile îşi au o margine ; Eliza a început a mă sili prea mult şi eu nu mai ştiu cum să o amăgesc.

— Nimic mai lesne, răspunde Găleţescu îndată. Îi veţi spune cînd o veţi mai vedea că tatăl dumitale pleacă la băi unde va întîrzia două luni. După trecerea acelor două luni îi veţi spune altceva tărăgăind-o cu vorba pînă se va sătura de făgăduieli şi va începe să vă facă reproşuri ; atunci vă veţi supăra pe dînsa şi o veţi lăsa buştean. Eu unul aşa am făcut cu toate femeile şi mi-a mers binişor ; după ce că totdauna eram greşit şi le făceam toate carambolurile din lume, tot ele veneau de-mi cădeau la picere şi-mi cereau iertare. O asemenea conduită trebuie să aibă toţi bărbaţii cu femeile dacă vor să fie iubiţi ; altfel, dacă bărbatul nu e bărbat, femeia îl îmbrobodeşte ca pe o brezaie, îi pune coarne în plină ziuă şi-l opăreşte cu apă fiartă.

— Şi eu am avut o asemenea conduită cu femeile, observă Grigore, însă cu femei carii nu ţineau la onoare la viitor şi carii, cu cît se înduplecau de lesne, cu aceeaşi înlesnire mă şi uitau cînd le abandonam. Eliza însă a fost o fată onestă, m-a iubit şi mă iubeşte cu nebunie, am înşelat-o, am nenorocit-o ; ea este însărcinată. Ce să fac ?

— Sau să o luaţi de soţie, ceea ce nu se poate, căci cuconu Stamate nu ar consimţi niciodată, sau să nu mai mergeţi pe la dînsa din minutul acesta.

— Este adevărat că nu o poci lua de soţie şi că nu aş îndrăzni niciodată să vorbesc de aceasta tatălui meu care, spre răspuns, m-ar goni din casă. Abandonînd-o, precum îmi zici, este foarte lesne şi sunt silit a face aceasta, dar ea are un frate în Craiova care s-a numit sublocotenent de o lună şi care va veni în Bucureşti cel

mult peste două săptămîni. El iubeşte pe sora sa pe cît este iubit de dînsa. Eliza va mărturisi totul şi crezi tu, Găleţescule, că acel frate va lăsa pe sora sa nerăzbunată ?

— O ! Doamne, zice Găleţescu ; ceea ce este făcut este făcut ; cine strică alt decît sora sa ? pentru ce a fost neroadă de s-a lăsat înşelată !... Bărbaţii sunt făcuţi ca să curteze pe femei şi să le înşele ; atît mai rău pentru dînsele dacă cad în gheara lor !...

— Să lăsăm cugetările la o parte, observă Grigore. Eu unul mă tem foarte de fratele Elizei care poartă astăzi o sabie ce ştie a mînui şi cu care poate cere satisfacţie pentru onoarea familiei. Eu nu ştiu să apuc o armă în mînă ; dacă sunt provocat de dînsul, va trebui să mă bat şi bătîndu-mă, voi fi învins, voi fi mort şi, drept să-ţi spun, nu am cea mai mică dorinţă să mor.

— Dacă te provoacă, denunţă-l guvernului ca să oprească duelul.

— Atunci va fi în drept să mă pălmuiască în public şi toţi îi vor da dreptate şi-i vor lua partida.

— Mă însărcinez eu ca la o asemenea întîmplare să nu-l lase muma sa să facă un pas.

— Şi cine te asigură că el va asculta pe muma sa care şi-a mîncat starea cu tine şi care are o conduită atît de imorală ? El şi-a făcut cariera, este ofiţer şi nu mai voieşte să ştie de casă părintească.

— Atunci, cucoane Grigore, ca să scapi de asemenea închipuiri ce v-a intrat în cap, singurul mijloc nu este altul decît să faceţi un voiaj într-o ţară streină şi să lipsiţi din Bucureşti cel puţin doi ani. În curgerea acestui timp totul va lua o altă fază.

— A ! vezi aşa ; această idee este cea mai nemerită ; îmi place şi îmi convine : chiar astăzi voi ruga pe tatăl meu să mă trimiţă în Paris ca să studiez ; sunt sigur că va consimţi şi peste trei zile voi fi în vapor. Îţi mulţumesc, Găleţescule ; eşti om de spirit, şi voi profita de poveţile ce-mi dai.

Găleţescu pleacă de la Grigore mulţumit că, scăpîndu-l de primejdia la care era espus, scăpase şi el ca unul ce fusese cauza dezonoarei Elizei.

A doua zi, Grigore intră în camera tatălui său şi îl roagă atît că dobîndeşte voia lui de a pleca în străinătate

ca să studieze cum să toace mai cu înlesnire banii ce priimise.

Eliza așteaptă rezultatul întrevorbirei ce avusese cu amantul său, dar așteptarea sa fu zadarnică. Mai multe zile trecuse și Grigore nu venise la dînsa. Crezînd că este bolnav, ea trimite pe o servitoare ca să se informeze de dînsul. Dar care fu desperarea sărmanei copile cînd, după înturnarea servitoarei, află că Grigore plecase la Paris : ea leșină îndată ce aude această noutate, se dezmeticește și cade iar în nesimțire. Doamna Bruneasca este încunoștiințată ; ea vine îndată și găsind pe Eliza în această stare, începe împreună cu servitoarea a stropi cu odicolon și a o fricționa. Eliza își revine în sine ; ea privește pe muma sa, care ședea lîngă dînsa, și nu îndrăznește mai întîi să-i răspunză la întrebările ce-i face ; cu toate acestea, trebuia negreșit să-i spuie tot. După cîteva momente de gîndire, Eliza zice servitoarei să iasă și, cînd rămîne singură cu muma sa, îi mărturisise tot amorul ei cu Dăngescu. Doamna Bruneasca, care aproba toate chestiile amoroase, dete dreptate fetei sale și hotărî a se duce la bătrînul Dăngescu ca să-i ceară reparație. Ea iese din camera fetei sale și ordonă să puie caii la trăsură. Domnu Gălețescu vine și doamna Bruneasca, care-i spunea tot, nu lipsește de a-i comunica împrejurarea fetei sale.

— Și ce vrei să faci ? o întreabă el.

— Să mă duc la părinții lui Grigore și să-i rog cum voi ști mai bine ca să încuviințeze însurătoarea lui cu fata mea.

— Ascultă, drăguța mea, reluă domnu Gălețescu. Eu cunosc pe Dăngești și mi se pare că nimeni nu te-ar putea povățui mai bine decît mine care te iubesc și-ți doresc binele.

— Povățuiește-mă dar, sufletul meu, zice Bruneasca întreținutului său. Voi face orbește tot ce-mi vei zice, căci cine îmi voiește binele mai mult decît tine, precum ziseși ?

— Află mai întîi, reluă Gălețescu, că bătrînul Dăngescu este omul cel mai neapropiat și că, ducîndu-te la dînsul să te plîngi în contra fiului său, ar fi în stare să

te gonească din casă, şi pe viul Dumnezeu, cu tot respectul ce-i datorez, nu aş suferi niciodată ca amanta mea să fie ofensată de cineva.

— Ce bine vorbeşti, inima mea! interumpe doamna Bruneasca cu amor. Ei bine, nu mă voi duce.

— Al doilea, urmă Găleţescu. Dăngescu nu ar consimţi niciodată ca vreunul din copiii săi să se însoare cu o fată de boier de clasa a doua, căci el, ca om bogat şi în relaţie cu cei mari, visează numai protipendadă. Al treilea, Grigore nu iubeşte pe Eliza şi a voit numai să o înşele, căci, dacă ar fi avut de gînd să o ia de soţie, nu ar fi plecat la Paris tocmai în minutul cînd a aflat că biata copilă este însărcinată. Şi al patrulea, că aflînd bătrînul de aceasta, cum cunoaşte amorul nostru, ar crede că eu te-am povăţuit, m-ar scoate din foncţie, mi-ar face cîte rele i-ar sta în mînă şi îţi mărturisesc că mi-e frică de dînsul.

— Atunci, s-a sfîrşit totul, zice doamna Bruneasca; nu mai fac nici un pas din minutul acesta. Dar Eliza este însărcinată precum ştii; ce trebuie să fac ca să-i ascunz ruşinea?

— O! Doamne, draga mea, observă Găleţescu: ce te neastîmperi pentru aşa mic lucru? nu ai decît să chemi pe o babă meşteră să-i dea ceva să bea şi să trimiţă copilul în lumea cealaltă.

— Voi face şi aceasta, zice doamna Bruneasca.

Iată rezultatul povăţuirilor Găleţescului care, nemulţumit că ruina pe Bruneasca şi că o făcuse de rîs în toată lumea, nenorocea şi pe nişte fiinţe inocente carii nu se gîndise a-i face cel mai mic rău.

Doamna Bruneasca cheamă pe o femeie bătrînă, care dă Elizei o băutură ca să scape de sarcină. Sărmana copilă care era bolnavă de multă mîhnire, bea medicamentul ce i se oferă fără să aibă ştiinţă la ce va fi folositor. Dar avem destule exemple că asemenea băuturi fac adesea un efect contrariu şi babe de acestea pricepute au omorît multe femei cu medicamentele lor. Aceasta se întîmplă şi cu Eliza. Ea se îmbolnăveşte rău şi în două zile slăbise aşa de mult că nu mai era în stare să cunoască om sau să înţeleagă pe cineva. Un medic fu chemat şi

neputînd pricepe boala, căci nu i se explicase de nimeni, începe să îndoape pe Eliza cu atîtea medicamente, care de care mai tari şi mai contrarii boalei sale, încît sărmana copilă, în culmea debilităţei, nu mai avu putere să se lupte cu boala. Medicul o hotăraşte la moarte, pleacă şi trimite să i se plătească vizitele. Doamna Bruneasca îi plăteşte şi cheamă pe un altul. Acestuia i se mărturiseşte de astă dată cauza boalei Elizei. După ce esamină pe bolnavă, medicul declară că l-a adus foarte tîrziu şi că orice i-ar da va fi în van. Doamna Bruneasca nu ştie ce să mai facă şi lasă pe Eliza în mila lui Dumnezeu. Nenorocita fată simte în fine că are puţine momente de viaţă, şi rămiind singură cu o servitoare, îi cere condei şi cîrtie pe care scrie cu mare anevoinţă. După ce termină scrisoarea, o strînge, o sigilează şi încredinţînd-o servitoarei, o roagă cu jurămînt ca să o dea fratelui său cînd se va înturna din Craiova. Servitoarea o priimeşte cu lacrămile în ochi, consolă pe Eliza cum putu mai bine şi iese din cameră ca să puie scrisoarea într-un loc sigur.

Eliza începuse a suferi mai puţin, căci cu cît viaţa umană se apropie de sfîrşit, cu atît delirul sau răul încetează. După două zile, nenorocita fată, ajunsă în culmea debilităţei, espiră pe la două ore din noapte, mulţumită că a scăpat de atîtea suferinţe cu cîte nu ar fi fost în stare să se lupte. Doamna Bruneasca este muncită mai mult de conştiinţă decît din mila părintească ; din ochii ei curg cîteva lacrămi şi, după ce o îngroapă, nu trece o săptămînă că reîncepe vieţuirea de mai-nainte cu iubitul său Găleţescu, care îi mîncase starea mai mult de jumătate.

Tînărul ofiţer Brunescu nu numai că nu aflase de moartea Elizei, ba încă pînă aci nu avea cea mai mică cunoştinţă de vieţuirea mumei sale. În fine, el se întoarce în Bucureşti cu regimentul unde servea şi se mîhneşte mult cînd aude că sora sa a murit fără ca să o fi văzut cel puţin în ultimele momente. Doamna Bruneasca, care era în doliu, se preface că suferă mai mult decît dînsul şi se sileşte să-l console prin cuvinte părintesco-ipocrite. Atunci domnul Găleţescu începuse să viziteze pe amanta sa numai noaptea şi pe la orele cînd ofiţerul lipsea de

acasă, în temerea de a nu fi surprins de dînsul. Doamna Bruneasca îi zicea să nu se teamă de nimic căci ea este stăpînă și că nimeni nu are drept să o controleze ; domnu Găleţescu încuviinţa aceasta, dar îi observa că la început, pînă îl va obicinui, să fie mai secreţi.

Într-o seară, cînd tînărul Brunescu se dezbrăca să se culce, servitoarea îi dă scrisoarea sorei sale. Ofiţerul desface scrisoarea cu lacrămile în ochi, începe să o citească și se înfuriază în măsură cu înaintarea în lectură. El întreabă pe servitoare cine este Găleţescu despre care îi scria sora sa și servitoarea, care nu putea suferi pe acel domn, îi spune tot ce știa. Avînd cunoștință că moartea sorei sale se trăgea din amorul cu Grigore Dăngescu și că Găleţescu, pe care îl cunoștea puţin, ruinasă și dezonorase familia, se îmbracă îndată, trimite să-i aducă o birjă în care își pune lucrurile necesare și se mută la un otel cu hotărîre să-și răzbune și să nu mai calce în viaţă-i pragul casei părintești.

A doua zi, doamna Bruneasca află că fiul său a desertat din casa sa, dar acesta nu o neastîmpără nicidecum, ci din contra fu mulţumită că a scăpat de un copil care poate i-ar fi făcut observaţii asupra conduitei sale și la care nu ţinea, cum nu ţinuse nici la fiica sa. Găleţescu este informat de aceasta și ia măsuri ca să se păzească de tînărul ofiţer și să-l evite oriunde l-ar întîlni. Doamna Bruneasca, care mirosise cauza plecărei fiului său, îi trimite răspuns ca să vie să priimească partea ce i se cuvenea din averea tatălui său și totdeodată că nu-l va mai recunoaște de fiu dacă nu se va mărgini în ceea ce-l privește fără a se amesteca în faptele ei. Tînărul Brunescu priimește această știre cu dezgust și cu nepăsare ; el răspunde mumei sale că nici el nu o mai consideră de mumă, iar cît pentru averea ce-i rămăsese de la tatăl său și pe carea o dirigia dînsa să se lepede de epitropie și să o depuie în tribunal.

După aceasta, tînărul Brunescu urî atît de mult pe muma sa, cu cît o iubise poate mai înainte. El nu se mai gîndi a face vreun rău Găleţescului decît a răzbuna pe sora sa care-i cerea aceasta prin scrisoarea ce-i lăsase.

Un an trece încă. Doamna Bruneasca contractase atîtea datorii cu nişte dobînzi aşa de mari, încît starea ce-i mai rămăsese şi care i se vîndu la mezat abia fu de ajuns ca să despăgubească pe toţi creditorii şi să-i rămîie vreo patruzeci mii lei pentru esistenţa sa. Găleţescu o lasă cu lacrămile pe ochi fără a se gîndi a i le şterge, şi doamna Bruneasca cheltuieşte în cîteva luni banii ce-i mai rămăsese ca să întoarcă pe amant şi să-l înduplece a se împăca cu dînsa ; dar Găleţescu o respinge şi o goneşte din casa sa ca pe o servitoare.

Doamna Bruneasca rămîne pe drumuri fără ca să aibă cel puţin consolaţia că mai este iubită de Găleţescu. Acesta îşi făcuse poziţia : înaintase în foncţie, devenise un personagiu distins şi era în relaţie cu cele dintîi familii din Bucureşti.

Grigore Dăngescu aflase de moartea Elizei şi această nuvelă nu mişcase nicidecum o inimă corumptă ca a lui. În timpul şederei sale la Paris, în loc de a studia ceva, cheltuieşte toţi banii ce avea şi mai contractează datorii de cincizeci mii franci. După espirarea termenelor mai multor creanţe, neavînd cu ce să plătească, fu închis la Clichy. Tatăl său află de aceasta ; mai întîi se înfuriază dar în urmă, încredinţîndu-se după la unii-alţii că toţ tinerii nobili şi de spirit fac asemenea cheltuieli, îi plăteşte datoriile, îl scoate de la închisoare şi-l recheamă în Bucureşti ca să se bucure de un moştenitor care promitea a-i cheltui averea cu mare artă. Grigore se întoarce în sînul familiei cu totul schimbat decît la plecare-i în Paris, unde, neapărat fiind întunerec, îşi pierduse vederea căci purta o lornetă pe carea erau scrise studiile şi moralitatea ce dobîndise în bordelele de acolo.

Părinţii şi fratele său cel mare, căruia nu-i semăna în nimic, îi fac oarecari mici observaţii asupra nesocotitelor lui cheltuieli. Grigore le priimeşte cu respect şi le promite că se va modera pe viitor, promisii de acelea ca ale tuturor copiilor de felul lui stricaţi de părinţi.

Tinărul ofiţer fu unul din cei dintîi care află de întoarcerea lui Grigore de la Paris. Dorinţa de a răsbuna onoarea sorei sale se redeşteaptă îndată ; el se informează de dînsul şi, după ce-l cunoaşte, caută ocazia să-l întîl-

nească ca să-l provoace. Ocazia se înfățișă după cîteva zile : Brunescu se găsea într-o după-prînz în grădina Herestreului, unde, așezat pe o bancă, se gîndea la nenorocita soartă a familiei sale ; se dispunea ca să plece cînd aude un zgomot de pași și de rîsete ; el ridică capul și recunoaște pe Grigore Dăngescu, care era însoțit de Gălețescu și de un ofițer, amic al lor. La vederea Dăngescului tot sîngele Brunescului se revoltă în măsură cu o furie care îl făcea să-i țăcănească dinții în gură. El se scoală după banca pe carea ședea și se oprește în fața acelor trei persoane :

— Domnule, zice el lui Grigore cu o căutătură teribilă : avem și unul și altul cîte o datorie de împlinit : și pentru aceasta ne trebuie o esplicație.

— Ce poftești, domnule ? îl întreabă Grigore care nu-l cunoștea.

— Socotesc că vei ști ce poftesc cînd vei afla că sunt fratele Elizei Bruneaschi, adăogă el, apropiindu-se și mai mult de Grigore.

Acesta rămîne mărmurit cînd aude numele Elizei pronunțat de fratele ei. Vocea-i se stinge pe buze și voi să treacă înainte după invitația Gălețescului, dar Brunescu îl oprește strigînd :

— A, mizerabile ! Nu destul insulta, dezonoarea, îndrăznești încă să mai adaogi și disprețul !... dar aceasta nu va fi precum crezi ; aici, nu mai departe, îmi vei da satisfacție de dezonoarea sorei mele pe carea ai băgat-o în mormînt.

— Domnule, îi zice Grigore încuragiat de Gălețescu, nu numai că nu te cunosc cine ești, dar și mai puțin am cunoscut pe sora dumitale. Este dar o mare îndrăzneală din parte-ți, ca să mă oprești din preumblarea mea.

— Negreșit, domnule, că aceasta este o mare îndrăzneală din parte-ți ,zice Gălețescu care se baza pe sprijinul ofițerului de care era însoțit.

— Ei bine, vom vedea îndată, strigă tînărul Brunescu cu turbare privind cînd pe Grigore, cînd pe Gălețescu. Domnule Dăngescu, privește aceasta, adăogă el scoțînd scrisoarea sorei sale din buzunar și dînd-o lui Grigore să o citească ; iar cu dumneata, domnule, zice el adre-

sîndu-se către Gălețescu, avem și împreună o socoteală de lichidat și crez că nu o vom amîna pe miine.

— Minciuni, calomnii, strigă Grigore aruncînd scrisoarea Elizei. Și zicînd acestea voi să plece, dar Brunescu trage sabia din teacă și, oprindu-l, ii strigă cu o voce tunătoare :

— Să nu faci un pas mai mult, că te tai în două. Domnule sublocotenent și frate al meu de arme și de onoare, zice el adresîndu-se către ofițerul care venise cu Grigore și cu Gălețescu. Ești june, trebuie să fii și om de onoare pentru că porți sabie și epolete... te fac judecătorul meu : spune-mi, te rog, dacă ai fi avut o singură soră pe pămînt pe care să o fi iubit, care să fi fost înșelată prin cuvinte lașe, care să fi murit din cauza dezonoarei sale și care la moarte-i ți-ar fi cerut prin scrisoare să o răzbuni, ce ai fi făcut ?

— Domnule Dăngescu, trebuie neapărat să te bați cu domnul Brunescu, zice ofițerul întorcîndu-se spre Grigore ; priimește sabia mea spre apărare. Și la aceste cuvinte, el scoate sabia și o prezentează Dăngescului.

— Ce spui, domnule Constandinescu ? zice Grigore cu jumătate vocea și apucînd sabia în nesimțire. Crezi că trebuie neapărat să mă bat ?... Dar eu nu poci să mă bat cu dumnealui care știe să mînuiască o sabie.

— Jur pe viul Dumnezeu că nu cunosc duelul, zice Brunescu ; vedeți că port o sabie, dar nu m-am servit niciodată cu dînsa.

— Este adevărat că domnu Brunescu nu știe duelul, observă Constandinescu ; este numit sublocotenent de curînd și armia nu are nici un profesor de duel. Prin urmare, cunoștințele sunt egale și eu voi fi secondantul domnului Brunescu, iar domnu Gălețescu, secondantul dumitale.

— Eu, domnilor, nu voi să fiu secondantul nimănui, zice Gălețescu îndată. Și fiindcă nu am a face nimic aici, plec și vă las să vă bateți cît veți voi.

— Ce, voiești să mă lași singur ? zice Grigore mîhnit. Nu vei face aceasta, Gălețescule ; te aleg desecondantul meu.

— Dumneata mă alegi... aceasta este lesne de zis, îi răspunde cu sînge rece Găleţescu. Dar să vedem, eu priimesc ?...

— Trebuie să priimeşti, reluă Grigore, aprinzîndu-se din ce în ce mai mult. Ba încă este de datoria ta, căci tu eşti pricina de mi se întîmplă o asemenea nenorocire.

— Eu !... te înşeli... zice Găleţescu cu sînge rece. Nu am avut niciodată amestec cu daraverile dumitale, domnule ; şi mă mir cum crezi că eu voi suferi ca să mă tîrăşti de nas. Mi se pare că nu-ţi sunt dator nimic, nici am fost vreodată sluga dumitale.

Şi zicînd acestea, Găleţescu se învîrteşte într-un picior şi începe să se depărteze.

— Opreşte, ticălosule, strigă Grigore ridicînd sabia asupra lui. Acum cunosc cît ai fost de mizerabil şi cît eşti de laş. Tu m-ai adus în această poziţie teribilă şi tu m-ai îndemnat să înşel pe acea sărmană copilă. Vezi că sunt faţă în faţă cu fratele Elizei, şi că-mi cere satisfacţie pentru dezonoarea ei, şi voieşti să pleci ?... să mă abandoni în aceste momente !... Dar nu va fi aşa ! Înainte de a mă bate cu domnu Brunescu, trebuie să mă măsor puţin cu tine.

— Eu nu mă bat cu dumneata, murmură Găleţescu cu jumătate vocea.

— Domnule Brunescu, zice Grigore întorcîndu-se spre acesta, te rog fii bun de împrumută sabia dumitale domnului Găleţescu, căci mai întîi trebuie să mă bat cu dumnealui.

Tînărul Brunescu prezintă sabia sa Găleţescului, dar acesta începe să fugă. Grigore se repede după dînsul, îl ajunge, ridică sabia şi îl loveşte cu atîta putere încît îi taie capul în două. La această lovitură, Găleţescu cade mort fără a putea scoate un singur ţipăt.

Nici unul nu se gîndeşte a veni în ajutorul acestui şarlatan care nu era destul de bine pedepsit cu atîta pentru mîrşeviile ce comisese. Grigore însuşi nu simte nici o remuşcare, ba nici chiar milă cînd îl văzu înotînd în sînge. El se depărtează de cadaverul Găleţescului, vine în nesimţire spre Brunescu, care îl aştepta cu sabia în mînă, şi începe a se bate cu dînsul. Lupta era egală ;

duelul se esecuta fără nici o regulă. Nu se putea cunoaște care va fi învingătorul.

În fine, justiția divină se pronunță. Dăngescu priimește o lovitură de sabie pe tîmpla dreaptă și cade fără cunoștință. Constandinescu și Brunescu îi dau ajutor, îl ridică, îl duc la trăsura care îi aștepta la poarta grădinei și îl transportă în București, acasă la dînsul. Părinții lui Grigore sunt desperați la această vedere și amenință pe ofițeri cînd aceștia le mărturisește împrejurarea. Un medic este chemat, dar foarte tîrziu căci Grigore espirase chiar în momentul cînd fusese lovit. Brunescu și Constandinescu fură dați în judecată crimenală, și judecata luă o turnură ilegală, căci bătrînul Dăngescu, avînd o influență foarte mare, făcu ca amîndoi ofițerii să fie degradați și osindiți pe trei ani la monastirea Snagovului.

Doamna Bruneasca rămîne fără copii, fără amant și fără stare.

. . . .

. . . .

Ea se călugărește tot la monastirea Dintr-un lemn, unde nu știu dacă se va fi pocăit pînă acum, zice Ștefan Lungeanul fratelui său cînd termină istoria bătrînei călugărițe.

— Curioase sunt istoriile acestor două călugărițe, zice Matei pe gînduri. Ce de împrejurări triste !...

— Acestea sunt consecințele orbirei omenești. Iată unde ajungem și ce devenim cînd buna judecată zboară din mințile noastre. Dar trebuie să fie tîrziu ; adăogă Ștefan, uitîndu-se la ceasornic ; sunt două ore trecute.

— Atunci să mergem acasă, zice Matei, sculîndu-se. Este și timpul.

Frații Lungeni se scol din locul unde ședeau, ies din pădure, se pun în trăsură și se întorc la casa lor din Gorgani.

— După-prînz ne vom pregăti pentru mîine, zice Matei lui Ștefan cînd se aflau la masă. Crez că nimic nu ne mai reține în București.

— Negreșit, răspunde Ștefan ; și o dată la moșie, îți voi spune o istorie prea interesantă a cărei intrigă am urmărit-o în toate amănuntele. Nopțile le vom ocupa întreținîndu-te de aceasta.

CAPITUL VI

DRUMUL SPRE SATUL CĂTUNU

A doua zi, prea de dimineață, frații Lungeni erau pe drumul ce conducea la moșia lor Cătunu, care cădea în depărtare de o poștie și jumătate de București.

Cînd soarele începuse să se ivească, ei făcuse calea jumătate. Ajungînd în dreptul unei văi, Ștefan ordonă surugiului să oprească caii ca să-i răsufle.

— Să trecem puțin în această vale, zice Ștefan lui Matei. Mi-este sete și izvorul de acolo are o apă minunată. Ești dispus să mă însoțești ?

— Da, fratele meu, zice Matei ; aceasta este și dorința mea.

La aceste cuvinte,ei sar din trăsură și pornesc spre izvorul din vale, unde găsesc un căuș cu care scot apă și din care Matei bea cu mare plăcere.

— Ce locuri poetice ! zice Matei privind cu admirație pozițiile acelei văi. Iată paradisul terestru ! Iată viața ! Iată fericirea ! Să ne așezăm puțin pe iarbă, fratele meu. Avem destul timp pînă să se odihnească caii.

— Ce avem alt de făcut decît aceea ce ne place ? zice Ștefan, așezîndu-se lîngă Matei.

Amîndoi priveau aninii din vale și ascultau ciripiturile paserilor carii răsunau în eco în toată întinderea văii, cînd deodată aud un zgomot la o mică distanță de dînșii. Ei se întorc să vază ce este, dar nu zăresc nimic, căci la spatele lor se ridica pămîntul ca o moviliță care le împiedeca privirea despre acea parte. După cîteva minute, deosebiră dialogul următor între un flăcău și o fată de țăran, carii credeau că nu sunt auziți :

— Ei, lasă-mă, Stoico, zicea fata țăranului. Poate se întoarce tata de la cîmp și nu găsește nimic gata de-ale mîncărei.

— Dar ce, așa de curînd crezi tu, Floareo, că o să se întoarcă moș Neagu de la cîmp ? Mai e de furcă pînă la amiaz cînd bine știi că vine.

— Aşa este, Stoico ,dar oricum poate să ne vază cineva și să gîndească alte halea, și știi că satul nostru este nevoie mare... vorbeşte şi ce nu este.

— Iaca na, dar cine vrei să ne întîlnească aici, Floricico ?... ce Dumnezeu !... că doar nu s-o fi dus cineva la baba Stana ca să dea cu bobii și să afle unde suntem. Abia venirăm cale de o jumătate poștă și hop să ne întoarcem.

— Că nu veneam noi aşa cale dacă nu trimitea zapciu pe tata la chir Năstasiadis ca să-i muncească cu sapa și la moșia asta care a mai luat-o în harendă.

— Bre, neiculiță, că s-a umplut grecul hăla de bani ; zău că cîştigă mai mult din moşie decît cuconu nostru ; cînd ar fi al meu Cătunu, aș goni pe grec după moșie și aş băga eu toate părăluţele în pungă.

— Aceștia sunt ţărani după moşia noastră, şopteşte Ştefan lui Matei.

— Am înțeles, zice Matei ; dar să ascultăm ; mă interesă prea mult întreţinerea lor.

— Dar ai auzit tu, Stoico, un lucru ? reluă tînăra țărancă.

— Ce să auz, Floricico ?

— Cuconaşu nostru hăl mai tînăr s-a întors din ţara sfranţozească ?

— Am auzit, Floareo, şi asta era să-ţi spui și eu. Ce mîndreţă trebuie să hie de dînsul !... Şi-o mai fi aducînd aminte de mine cînd ne jucam cu arşice pe bătătura din curtea boierească ?

— Ba ce, tot la arşice s-o fi gîndind el ; acum trebuie să fie mare, să-i fi crescut barba ; n-o mai fi ştiind nici româneşte, mă Stoico ?

— Mai ştii, Floareo ?... te închină.

— Trebuie să vie cu cuconu mare la Cătunu ; oi să mă duc să-l văz și eu, zice Floarea bătînd din palme.

— Ho, ho !... fă bine de nu te bucura astfel și să mi-ţi cauţi de treabă. N-am poftă să te vază căci te bagă chelăreasă.

Matei şi Ştefan nu se putură opri de a rîde la aceste cuvinte. Ţăranca urmă :

— Şi dacă m-o băga chelăreasă, ce o ieşi de acolo ? Poate să-mi facă o zestre şi să mă mărite, căci taică-tău

e om bogat și știi că nu te dă după mine dacă nu am zestre.

— Ba să mă ierți ; mă lipsesc de zestrea boierească, că știu eu cum are să ți-o dea. Mai bine te iau așa săracă cum ești.

— De, nu te supăra, Stoico ; iaca am vorbit și eu... îndec, acum să nu mai glumim ?

— Ba că glume, zău ; vrei să vezi pe cuconașu hăl tînăr !... ș-apoi ala este stăpîn, și cu stăpînu să nu bagi în plug.

— Că trebuie să fac una din două, ori mă iei, ori lasă-mă să mă mărit. Mă tot porți cu vorba, dar degeaba ; nu ajungi pînă acolo unde crezi.

— Dacă așa ți-e vorba, apoi să ne vedem sănătoși, Floricico ; vrea să zică nu mă iubești ca să mă iubești, ci vrei numai să te măriți, hie cu cine o hi.

— Știam eu bine c-o să-mi vorbești astfel, Stoico ; cauți să-mi găsești pricină ca să nu mă iei de nevastă, dar hie, mai bine că nu mă iei ca să vezi în urmă, după ce te-i însura cu alta, că eu numai pe tine te-am iubit, iar nu cum crezi.

— Atunci de ce nu ai răbdare pînă găsesc vreme bună lui taica ca să-i spui că voi să te iau de nevastă ?

— Pentru că de un an mă tot porți cu vorba asta și nu-i mai găsești vreme niciodată. Dar ce, flăcăii se însor acum cu cine le place părinților, ori cu cine le place lor ? Ș-apoi, noi nu suntem ciocoi mari ca să avem trebuință de zestre ?

— Să fiu al dracului, Floareo, dacă mă gîndesc la zestre ! Vezi tu, lui taica i-a intrat în cap gîngăniile astea boiereștile, pentru că a crescut în curte boierească și tot de acolo i se trage averea ; și noi copiii trebuie să facem pe voia părinților, pentru că ei ne-au făcut.

— Oricum, e degeaba, căci nu o să vrea pentru că eu sunt săracă și puțin îi pasă dacă mă iubești.

— Dacă nu vrea, fug cu tine și ne cununăm fără să știe nimeni.

— Asta nu o voi eu, ca să vorbească satul în urmă că eu te-am pus la cale. Săracan de mine, cine te-a scos înaintea mea să te iubesc !... Și Floarea începe a plînge.

— Nu mai plinge, Floricico, că eu fără tine nu poci să trăiesc, nici să iau altă nevastă ; dacă aveam de gînd ce crezi, nu-ţi vorbeam tot halea şi tot halea de un an de zile ; vezi bine că dracu ne stă d-a curmezişu.

— Nu mă mai plîng de tine, îi zice tînăra ţărancă ştergîndu-şi lacrămile. Dar oricum, din asta încolo nu trebuie să ne mai întîlnim, pentru că de cîte ori mă întîlnesc cu tine trebuie să şi plîng. Ţine inelul hăsta ca să ştii cît te-am iubit şi cît te iubesc ; şi dacă vreodată ţi-o da voie taică-tu ca să mă iei de nevastă, aşa îi veni să mă mai vezi.

Şi zicînd acestea, tînăra ţărancă dă inelul flăcăului, se scoală şi pleacă fuga cu dînsul. Fraţii Lungeni îi privesc şi Ştefan îi recunoaşte pe amîndoi. El se hotărăşte să-i cunune a doua zi, dar nu spune nimic lui Matei voind să-i menajeze surpriza.

După un cuart de oră, ei se scol după verdeaţă şi, fiindcă aveau plăcere să umble pe jos, ordon surugiului şi servitorului ca să-i urmeze la pasul cailor de departe. Vorbirea Stoichii cu Floarea despre îmbogăţirea arendaşului intrigase pe amîndoi fraţii, şi mai cu osebire năpăstuirea ce se făcuse ţăranilor după moşia lor ca să muncească pe moşie streină, ceea ce Ştefan nu ştia, nici i se spusese de cineva. Cînd amîndoi se întreţineau de aceasta, zăresc pe un ţăran bătrîn, care săpa o grădină neîmprejmuită ; ei îşi îndreptez paşii spre dînsul, crezînd că acela trebuie să fie tatăl tinerei ţărănci. Şi nu se înşelase căci, apropiindu-se de dînsul, Ştefan îl recunoaşte îndată.

— Dar ce, Neagule, tu eşti ? cum s-a întîmplat să te găsesc pe aici ?

Ţăranul ridică capul şi, recunoscînd pe stăpînul său, îşi scoate căciula îndată :

— Cuconaşu nostru ! strigă el cu mirare.

— Precum vezi, dar spune-mi, prin ce întîmplare te găsesc săpînd aici ? repetă Ştefan.

— Apoi nu v-a spus arendaşu că ne aduce de muncim şi la moşia hasta de cînd a luat-o în harendă ?

— Nu ştiu nimic, dar voi pentru ce nu mi-aţi spus aceasta ca să opresc pe arendaş de a vă face o asemenea nedreptate ; sau dacă nu am fost la Cătunu, de ce nu v-aţi plîns la zapciu ?

— Să ne plîngem la zapciu !... dar la ce am fi folosit, cuconașule, cînd el ne-a trimis doi dorobanți pe spinare ca să ne pornească ?

— Rău a făcut, căci aceasta nu este drept.

— Cine zice că a făcut bine ?... săracii de noi mergem din butie în butie, cuconașule ; cum este mai rău !... am ajuns ca niște dobitoace, doar că numai jugul nu ni-l pune de gît. Poate mîine-poimîine o să fim siliți să mergem să muncim și într-o țară streină ; de, mai știi de năpaste !?... apoi beilicurile nu se mai isprăvesc ; dacă arendașul are nevoie să-i muncim și peste zilele legiuite, ne ia de la lucrul nostru cu zurbaua și ne duce la dînsul, iar dacă ne plîngem la zapciu, vezi ala este și mai rău, căci ne dă afară în brînci, zicîndu-ne că chir Năstasiadi este om cinstit și că noi suntem niște pungași. Iaca, coconașule, ne pierdem vremea degeaba, ba încă păgubim și cîteva găini și oușoare de plocon.

— Fii pe pace, Neagule, căci în viitor nu vor mai merge lucrurile astfel ; acum s-a întors și fratele meu de la Paris și vom veni la Cătunu cînd el, cînd eu. Să ne spuneți dar toate năpăstuirile ce vi se fac de zapciu și de arendaș, și vom lua măsuri ca să nu mai întîmpinați pe viitor asemenea străgăniri.

— Să trăiți, coconașilor !... Să vă facă Dumnezeu parte de norocire că de, și noi pe dumneavoastră vă avem de stăpîni.

— Dar pe mine mă cunoști, moș Neagule ? întreabă Matei.

Țăranul fixează pe Matei și-l observă cu mare băgare de seamă :

— Apoi de, coconașule, dumneavoastră, boierii, vă schimbați ca florile și este anevoie ca să vă cunoască cineva ; ș-apoi eu sunt un biet unchiaș care mi-am pierdut vederea cu munca : să fi fost în floarea mea, te-aș fi cunoscut cît de colo.

— Dumnealui este Matei, fratele meu, zice Ștefan.

— Coconu Matei !... săracul de mine, ce prost sunt de nu cunosc pe stăpînii mei !

Și țăranul vine să sărute mîna lui Matei, care i-o refuză mulțumindu-i.

— Bre ! că mare te-ai făcut, cocoane Matei !... te știam copil și eu ca häla prostu socoteam că tot copil oi să te te văz. Acum Dumnezeu să-ți dăruiască o cuconiță frumoasă.

— Îți mulțumesc, moșule, îi zice Matei. Acum să pleci atît dumneata cît și toți sătenii din Cătunu carii au venit aici ; întoarceți-vă acasă și să nu mai ascultați pe arendaș, căci îl vom goni după moșie ; pe viitor, o vom căuta noi.

— Că bine faceți, coconașule ; încailea să știm că ne jupoaie de piele stăpînii noștri, iar nu streinii după drumuri.

— Noi nu vă jupuim, ci o să vă punem la loc pieile care vi le-a luat unii și alții.

— Să trăiți, cuconășeilor ; dar, mă rog de iertăciune : nu că doar am zis-o asta cu gînd rău, dar așa vine vorba.

— Nu e nimic, moșule, pleacă și să ne vedem sănătoși. Vezi de aibi grijă să înștiințezi tot satul ca să vie mîine la han să facă horă și să bea fără plată. Voiesc să serbez venirea fratelui meu.

— Să trăiască cuconașii, stăpînii noștri, strigă cu bucurie bătrînul țăran, care se vede că găsea o plăcere nespusă de a da oala peste cap fără să-l coste parale.

Ștefan și Matei umblu încă cîteva minute ; ei aud clopotele cailor de la trăsura lor, carea îi sosește. Mateï voia să mai umble pe jos și Ștefan asemenea ; ei ordonară servitorilor ca să-i urmeze încă de departe și să se apropie cînd vor fi chemați. Matei ia pușca, un ghiozdan de vînătoare în care se afla necesariul, și, împreună cu Ștefan, apuc pe verdeață lăsînd drumul bătut după care se ridica praf la cea mai mică suflare a vîntului. Înaintînd pin crînguri și în urmă într-o pădurice, Matei, care găsea o plăcere nespusă la vînătoare, se oprea neîncetat de cîte ori vedea cîte o pasăre. Zărind o turturică la o mică distanță, el pune pușca la ochi, dar cînd voi să tragă, pasărea își ia zborul la marea mîhnire a vînătorului. Ștefan rîdea și găsea o mulțumire nespusă cînd vedea pe Mateï luînd atîta plăcere la vînătoare. Trecînd mai departe, două turturele se prezint pe o cracă dinaintea vînătorului ; acesta nu apucă să ridice pușca la ochi că pasările zbor pe o altă cracă a unui arbore mai depărtat.

— Se vede că nu ai noroc la vînătoare, Mateĭ, îi zice Ştefan ; şi trebuie să fii un teribil vînător de vreme ce pasările nu apuc să te zărească că încep să o croiască la fugă.

— Zi mai bine, fratele meu, că sunt un vînător nedibaci şi că vînatul rîde de mine îndată ce mă vede. Nu băgaşi de seamă că acele două turturele au trecut puţin naintea noastră şi au început să cîrîie ca cum mi-ar face în necaz şi ar rîde de nedibăcia mea ?... Dar, oricum, nu le voi lăsa în pace, şi oriunde m-ar duce, le voi urmări pînă le voi înfunda.

— Cum vrei, Matei, zice Ştefan ; sunt prea curios să văz care va fi biruitorul.

Matei nu răspunde,el se pleacă şi înaintează pe brînci în direcţia vînatului ; cînd crezu că sosise timpul ca să puie puşca la ochi, turturelele săriră pe un alt arbore, Matei le urmărea neîncetat, turturelele se depărtau mereu, şi Ştefan privea de departe rîzînd de această scenă şi înaintînd încet.

Trecuse o jumătate oră în acest eserciţiu şi Matei nu putuse încă reuşi să găsească o poziţie convenabilă pentru a viza pasările ; ca să le lase, nu voia cu nici un preţ sperînd că, în fine, vor cădea subt lovitura puştei. Dar cu cît se depărta mai mult, cu atît reuşea mai puţin, pînă cînd turturelele, speriate cu desăvîrşire, zburară prea departe şi se făcură nevăzute. Matei nu ştia ce să mai zică, nici ce să mai gîndească ; el ostenise umblînd pe brînci, sudoarea îi curgea după frunte şi fiindcă era biruit se aşează pe iarbă aşteptînd pe Ştefan. Acesta îl reuneşte şi se pune lîngă dînsul, zicîndu-i :

— Vezi, bată-le sănătatea de turturele !... osteniră pe gogeminte voinicu de vînător !

— Este şi de rîs, zice Matei ştergîndu-se pe frunte ; de cînd mă silesc să le împuşc şi în zadar ; sunt în punctul de a crede pe Buffon că aceste pasări au instinctul lor particular şi că cîteodată întrec inteligenţa oamenilor.

— O crez aceasta, şi îţi mărturisesc din esperienţă că dacă le intră cîte un vînător la mînă, îl necăjesc binişor.

— Este adevărat că pe mine mă necăjiră destul şi au avut toată dreptatea.

— Pentru că și dumneata le-ai necăjit pe dînsele. Crez însă că altă dată îți vei răzbuna. Acum, să mergem, fratele meu ; servitorii ne-au pierdut din vedere și sunt sigur că nu știu în ce direcție am apucat.

— Să plecăm, zice Matei sculîndu-se, dar crede-mă că nici nu mai știu pe unde suntem ; acele turturele m-au preocupat așa de mult, încît mi-am pierdut capul.

— Din norocire eu nu am pierdut pe al meu, reluă Ștefan ; știu unde suntem.

— Așadar, ne putem întoarce pe unde am venit ?

— Am face o cale zadarnecă dacă ne-am întoarce pe pașii noștri ; putem însă tăia drumul și să ieșim îndată din crîng ; uite, nu avem decît să apucăm la stînga pe poteca aceea ce se vede dinaintea noastră și vom ieși îndată la drum.

— Numai de nu am umbla mult căci sunt cam ostenit, zice Matei, urmînd pe fratele său.

— Fii pe pace ; drumul nu va fi lung.

Ei apucară pe acea potecă și, după cîteva minute de umblet, auziră un zgomot mare la oarecare depărtare de dînșii. Frații Lungeni se opresc și uitîndu-se pîn toate părțile, ca să vază de unde ieșea zgomotul, zăresc între niște arbori o căsuță țărănească în forma unui coșar.

— Ce să fie acest zgomot ? întreabă Matei pe Ștefan.

— Neapărat că sunt muncitori du pîn satele vecine carii au venit acolo ca să bea.

— Dar ei se bat : nu auzi ce vaiete ,ce țipete !... să ne întoarcem sau să ocolim drumul, fratele meu, nu e de mirare ca să fie hoți și să ne iasă înainte.

— În adevăr este ceva, zice Ștefan preocupat, dar nu trebuie să ne temem de nimic, suntem armați.

— Ce să fie o pușcă în contra a patru sau mai multe, căci hoților nu le lipsesc armele ?

— În orice caz, Matei, am nenorocirea de a fi prea curios și cu orice preț voi să știu ce se petrece acolo.

— Pentru Dumnezeu, nu-ți espune viața dintr-o simplă curiozitate, fratele meu, îi zice Matei reținîndu-l.

— Sunt sigur că nu-mi espui nicidecum viața, și vei vedea Matei. Dumitale dacă-ți este frică, așteaptă aici pînă mă voi întoarce.

— Nu-mi este frică nici mie, zice Matei îndată, dar oricum, ce idee ca să intrăm în mijlocul acelor beţivi ?

— Nu vom intra înăuntru, ci vom asculta. Dacă am descoperi vreo crăpătură pe unde să vedem fără ca să fim zăriţi, aş avea o mulţumire nespusă.

Matei nu mai zice nimic şi urmează pe fratele său. Ajungînd la spatele acei căsuţe ţărăneşti, care era de gard şi dezlipită pîn toate părţile, Ştefan se opreşte deodată cu Matei.

— Aici vom fi de minune, zice Ştefan ; vom auzi tot ce se petrece înăuntru şi plecîndu-ne puţin vom putea să şi privim pîn găurile gardului.

— Prea bine, zice Matei, care încerca puşca ca să se încredinţeze dacă era plină. Dar nu e de mirare să iasă cineva afară şi să ne descopere.

— Cît va ţine zgomotul, sunt sigur că nimeni nu va ieşi, iar îndată ce se va linişti, ne vom căuta de drum.

Matei văzînd că prin nici un mod nu putea potoli curiozitatea lui Ştefan ,care se plecase şi începuse să se uite pîn gard, făcu şi el asemenea.

Iată ce se petrecea în acea căsuţă, care era o cîrciumă izolată şi unde, precum zisese Ştefan, o mulţime de muncitori veneau de la lucru ca să bea fiindcă aveau credit şi găseau vinul bun.

Cum se întîmplă mai totdauna, ţăranii sunt zgomotoşi în toate acţiile lor. La lucru, ca şi la petrecere, ei strig, se înjur, cîteodată se şi bat şi aceasta cînd vinul începe să le ameţească creierii. Se strînsese dar, la acea mică cîrciumă, vreo douăzeci oameni între carii se afla şi un preot de ţară, dar după îmbrăcămintea lui nu se deosebea dintre ceilalţi ţărani, căci portul era acelaş, atîta numai că el avea o barbă lungă şi ceilalţi ţărani rădeau pe a lor.

— Cine joacă brîul cu mine ? striga un ţăran care ţinea în mînă o oală mare plină cu vin.

— Dar nu avem lăutari, mă Neacşule, observă un alt ţăran.

— Eu joc şi totdeodată şi cînt, zice preotul începînd a cînta şi a juca brîul cu Neacşu.

— Brava, moş popo, strigă Neacşu, dar vezi nu bombăni şi de cele bisericeşti că e păcat mare.

— Ce ,acum dacă m-am făcut popă, nu trebuie să mai petrec şi eu ?

— Apoi cam aşa vine vorba, tătucule, zice un ţăran care privea pe dănţuitori scărpinîndu-se .

Preotul nu voi a răspunde îndată, ci începu să joace cîntînd : sî, sî, sî, dîrai, dîrai ; uite-mă, iac-aşa, ba amintrea, dîrai, dîrai, dîrai ; hop, o dată, ş-altă dată, dîrai dîrai. În urmă răspunse :

— Ia ascultă, mă Stoico, caută-ţi de scărpinatu tău şi nu te amesteca unde nu-ţi fierbe oala. Cînd aş şti că sunt oprit de a mai juca brîu şi de a bea din bîrdaca lui chir Stan vinişor care înţeapă la limbă şi care te răcoreşte pînă în măduva oaselor, mi-aş rade barba fără vorbă multă.

— Că zău bine ţi-ar şedea, mă tată, observă un ţăran.

— Taci din gură, blestematule, nu te lega de barba mea că te afurisesc în biserică.

— Hei, că Dumnezeu tot de blestemile tale o să-i hie aminte.

Preotul nu răspunse nimic ; el urmează de a dănţui şi de a cînta, cu antiriul sumes şi cu căciula de oaie (în lipsă de potcapiu) aşezată la o parte :

— Aşa Neacşule, tot aşa, ba aşa, dă-i aşa — I !... ha ! I !... ha ! — Nu aşa, tot-aşa, uite-aşa — I !... ha ! I !... ha ! Acasă la preoteasă — I !... ha ! I !... ha ! — A venit ieri o mireasă — I !... ha ! I !... ha ! — Şi a vrut aci pe loc — I !... ha ! I !... ha ! — Ca să-i citesc de deochi. — I !... ha ! I ha ha ! — Aşa, Neacşule, tot aşa, ba aşa, dă-i aşa, uite-aşa, na aşa, tot aşa...

— Mă, dar năzdrăvan a mai fost moş popa, zice un ţăran. Ian ascultă, moş popo, unde dracu ai citit bazaconiile astea ?

— Dar unde focu vrei să le citească, mă Ilie, decît în Psaltichie, observă un alt ţăran.

— Tăceţi din gură blestemaţilor, strigă popa care devenise roşu ca un rac din cauza danţului şi multului vin ce băuse. Ce tot troncăniţi de Psaltichie ? Dar ce socotiţi că în Psaltichie nu sunt şi de astea ?

— Ce spui, moş popo, măre aşa să fie ?... că zău că nu-mi vine a te crede.

— Să-mi sară potcapiul din cap dacă nu e cum zic eu, reluă popa începînd a bea vin din oală.

Un tînăr țăran care se afla la spatele lui îi ia potcapiul din cap sau mai bine căciula de oaie și o trîntește jos cu mare zgomot. Preotul se întoarce și lovește pe țăran în cap cu oala ce ținea în mînă. Amîndoi încep a se înjura și a se bate astfel că toți cîți se aflau în cîrciumă abia putură să-i despartă. Ștefan și Matei se ridicară de unde se aflau îndată ce se convinse de cele ce se petreceau în cîrciumă și se dispuse a pleca cînd începu bătaia între preot și țăran.

— Este foarte trist, fratele meu, de a vedea cineva pe un preot mînînd o viețuire așa de scandaloasă. Ce trebuie să facă țăranii, în simplicitatea lor, avînd înaintea ochilor niște asemenea urîte esemple !

— Ei nu sunt atît simpli pe cît crezi, Matei, ca să nu poată judeca binele din rău.

— Eu nu văz în împrejurarea aceasta ca ei să fie înțelepți. Înțeleg că pot să disprețuiască pe om, iar nu să-și ridice respectul ce trebuie să aibă către religie insultînd și lovind pe reprezentanții ei.

— Cum vrei să fie religia respectată în locașul lui Bacus ? zice Ștefan rîzînd.

— Ai dreptate, fratele meu. Nu mă gîndeam că toți acei muncitori erau beți cînd au început a bate pe preot.

— Negreșit, căci altfel cucernicul preot nu ar fi fost espus să priimească ghionturi de la umilitul țăran care poate știe mai multă carte decît dînsul. Cu toate acestea, Matei, nu trebuie să ne formăm o urîtă opinie de preoții noștri. Acela pe care-l văzurăm este un desfrînat. Metropolia a fost încunoștiințată de urîta lui conduită și în curînd va veni ordin ca să i se rază barba.

— De unde știi aceasta, fratele meu ?

— De la un proprietar de moșie, vecin al nostru, la care mă aflam într-o zi și unde am văzut pe acel vicios.

— Atunci trebuie să fie încunoștiințat de ceea ce-l așteaptă.

— Fără îndoială, căci altfel nu și-ar permite o asemenea conduită.

Matei nu mai zice nimic. El urmează pe Ștefan care apucase pe o potecă ce conducea la drum, și după ce

ieşiră din pădurice, se suiră în trăsura lor carea îi aştepta. Satul Cătunu nu era departe de acolo. După o jumătate oră de umblet începu să se zărească vîrful casei proprietariceşti şi la această vedere Matei nu se putu opri de a se ridica ca să contîmple casa lor părintească, în carea se născuse şi copilărise.

— Nu ştiu cum să esprim mai bine mulţumirea ce resimt la vederea casei noastre de la Cătunu pe carea nu am uitat-o un minut, nici mi-a ieşit vreodată din memorie. Este dar adevărat că toate mulţumirile omului se nasc şi se sfîrşesc pe pămîntul naşterei sale şi că toate celelalte distracţii şi iluzii ce-şi face sunt trecătoare şi se şterg ca un vis.

— Toate sunt vanităţi, iubite Matei, toate sunt trecătoare, precum zici ; timpul şterge totul şi nu lasă sărmanului muritor decît o singură consolaţie : suvenirea şi amorul unei familii iubite. Şi care poate fi oglinda mai fidelă a unei adevărate fericiri decît o casă în care ştii că au petrecut părinţii, moşii şi strămoşii !?... o grădină în carii s-au preumblat !... un pămînt care respiră numele lor !...

— Şi să vînză cineva nişte asemenea pămînturi pentru lux şi corumpţii !... Să nu ştie cel puţin unde sunt aşezate !...

— Vor şti mai bine streinii carii le cumpără, zice Ştefan pe gînduri.

După cîteva minute trăsura intră în curte şi se opreşte la scară. Servitorii, carii auzise de departe clopotele cailor şi carii ieşise să întîmpine pe stăpînii lor, le ajută să se coboare din trăsură. Fraţii Lungeni intru în casă şi cel dintîi lucru ce făcură fu de a se spăla şi de a schimba hainele, căci cele de drum erau pline de praf.

După ce vizitează toate apartamentele, Matei iese afară, se preumblă în grădină şi intră într-un pavilion frumos care era situat în centrul ei. Acolo se aflau portretele părinţilor lui şi la această suvenire tînărul om nu se putu opri de a reţine cîteva lacrimi ce-i curse din ochi şi carii erau espresia recunoştinţei pentru îngrijirea ce ei avusese de a le asigura viitorul şi independenţa.

Ştefan ordonase să le pregătească prînzul. Pe la două ore, ei se pun la masă şi Matei mănîncă cu un aşa mare

apetit, încît mărturiseşte că în viaţă-i nu-şi aducea aminte ca să-l mai fi avut vreodată. Toţi ţăranii se strînsese în curte îndată ce aflase de sosirea stăpînilor lor. Ei esprimă lui Matei bucuria ce simt de a-l revedea şi îl felicit cum ştiu mai bine pentru buna venire. Matei le mulţumeşte şi Ştefan le zice să se strîngă a doua zi la han unde să bea şi să petreacă fără nici o cheltuială.

— Ascultaţi, băieţi, adăogă a zice Ştefan. Nu uitaţi de a aduce mîine la han pe Floarea, fata lui Neagu, şi pe Stoica Grăsoiu ; dar amîndoi să fie curat îmbrăcaţi şi îmbodobiţi cu toate panglicile cîte le au acasă.

— N-aveţi grije, coconaşule, zice un ţăran. Îi vom aduce ca să nu atingă pămîntul.

Ţăranii se retrag mulţumiţi şi fraţii Lungeni rămîn în pavilionul din grădină.

Luna apăruse şi serata era una din cele mai frumoase. Ştefan nu era dispus să intre în casă, şi nemaiavînd nici un subiect interesant, zice fratelui său :

— A sosit timpul, Matei, să încep istoria ce mi-am propus a-ţi spune. În toate serile ca acum, te voi întreţine, cîte două şi trei ore, pînă o voi sfîrşi-o ; sper că o vei găsi prea interesantă.

— Te ascult şi te voi asculta totdauna cu plăcere, fratele meu, zice Matei respirînd curatul aer al serei care diferea mult de al Bucureştilor.

— Acea istorie, Matei, îşi ia începutul sau mai bine naşterea dintr-o seară de bal mascat, cum se întîmplă mai totdauna ca el să fie izvorul a tot felul de intrigi. Voi începe dar cu balul mascat.

CAPITUL VII

BALUL MASCAT *

Balul mascat este cea mai plăcută petrecere de iarnă în Bucureşti pentru oamenii fără griji şi fără nici un fel de ocupaţie. Asemenea fiinţe sunt într-un număr atît de

* Începutul romanţei.

mare, încît au puterea de a atrage după dînsele și oameni serioși carii nu vor să fie cu desăvîrșire filosofi căci neapărat s-ar espune a petrece într-o monotonie completă.

Într-o duminecă seara din luna lui ianuarie era bal mascat în sala numită Slătineanu sau Momolu, unde venise lume aleasă și nealeasă, bună și rea, nobilă și nenobilă sau mai pe românește de toată mîna, în vedere că sala, deși priimitoare numai de nobleță, precum se citea pe afișe, nu respingea însă pe servitori, nici pe femeile publice, dacă cei dintîi erau bine îmbrăcați și cele de al doilea costumate cu oarecare cuviință. Sala era bine iluminată ; o mulțime de măști se întorceau în tot sensul, pin apartamente ; unile țipau, altele rîdeau, neștiind cum să amețească mai mult pe sărmanii bărbați, carii, in zăpăceala lor, luau pe unile drept altele.

Se zice că spiritul social se poate recunoaște numai într-un bal mascat unde ambele sexe se întrec a da probe de înțelegere ,de apropouri și de bomouri ; cu toate acestea se întîmplă mai totdauna ca bomourile să se prefacă în nerozii, căci cu cît cineva se silește a fi prea mult spiritual, cu atît reușaște mai puțin ; dar într-un bal mascat se trec toate și cu tot rezonul sd zice de unii că el este creat pentru intrigi amoroase, adecă școala unde invață cineva a curta pe dame și a risca declarații de amor fără a i se face reproșuri.

Dar să intrăm puțin în intrigile de bal mascat și să ne ocupăm de cele ce se petreceau în acea duminecă seara în sala Slătineanu.

Pe la unsprezece ore și jumătate, sala era plină de dame mascate și de bărbați civili și militari. Nobleţea se deosebea prin niște costume elegante, luxoase și prin oarecari maniere mai convenabile vizavi de bărbați cînd se întîmpla să intrigheze pe unii. Celelalte dame mascate se cunoșteau după îmbrăcăminte și după umblet căci nu se jenau, nici căutau a trece de ceea ce nu erau.

Totul era în mișcare, nu se mai auzea decît rîsete, țipete și fîșîiturile dominelor de mătase. Mai toți bărbații se preumblau cu cîte o damă mascată la braț pe carii unii le cunoșteau, iar alții se sileau a le cunoaște. Pe la douăsprezece ore, un bărbat ca de cincizeci ani, scurt, gros ,cu o fizionomie foarte respingătoare și cu părul

vîlvoi intră în sală şi începe să observe cu cea mai mare băgare de seamă pe toate măştile ce treceau pe lîngă dînsul. Acesta era domnu Gogman cu care am făcut cunoştinţă la soareaua Virginiei Nodreanchi. Domnu Gogman sosise atunci de la moşie şi, negăsind acasă pe tînăra dumisale consoartă, venise să o caute în balul mascat, sigur fiind că o va întîlni acolo, şi nu se înşelase căci doamna Gogman era una din mulţimea măştilor ce se aflau în clup.

Pe cînd domnu Gogman se afla la pîndă, făcînd observaţiile sale, domnişoara Aristiţa Bărzoaia, care era mascată şi care se preumbla cu un tînăr domn, se opreşte dinaintea lui şi începe să-l intrigeze prefăcîndu-şi vocea ca să nu o poată cunoaşte.

— Dar ce vînt te-a abătut astă-seară în clup domnule Gogman ?... nu cumva ţi-ai pierdut nevasta şi ai venit să o găseşti aici ?

— De unde ştii dumneata, mască, ce am venit să caut în clup ? zice domnu Gogman cu nerăbdare.

— Vai de mine, cînd nu aş şti cine eşti, aş mai rămînea la îndoială !... Dar mi se pare că lipseai la moşie ?

— Acum vezi bine că lipsesc de la moşie, răspunde domnu Gogman cu o voce seacă.

— Am priceput, am înţeles că eşti supărat, reluă domnişoara Bărzoaia. Dacă aveai maniere mai frumoase cu mine, ţi-aş fi arătat numaidecît pe doamna Gogman căci am văzut-o în clup şi o cunosc. Dar fiindcă mi-ai dat nişte răspunsuri aşa de anoste, nici să te mai gîndeşti că vei afla ceva de la mine.

— Ce fel, eu, măsculiţă ? zice domnu Gogman intrigat ; zău, eşti supărată pe mine ?... mă iartă... dar nu m-am gîndit niciodată să...

— Ha, ha, ha ! ce mină are !... se cunoaşte că acum a venit de la ţară.

Şi domnişoara Bărzoaia se depărtează rîzînd la marea uimire a sărmanului Gogman care este aproape să-şi piarză capul.

În adevăr, doamna Gogman venise în clup şi voia să profite de absenţa bărbatului său pe care-l credea la moşie. Ea era la modă, prea curtată, şi niciodată nu-i lipseau amanţii pe carii schimba ca mînuşile.

Pe timpul cînd domnu Gogman o căuta în clup, dumneiei era instalată pe o canapea într-o cameră retrasă, unde conversa și rîdea cu un domn care de puțin timp îi cîștigase favoarele. Lîngă această grupă amoroasă se afla domnu Turanov cu o damă mascată, carii asemenea nu se jenau nicidecum de a vorbi și bune și rele în auzul mulțimei.

— Măsculiță, zicea domnu Turanov damei cu care se afla ; de ai ști cît te iubesc, ai fi mai indulgentă cu mine și m-ai lăsa cel puțin să sărut această mînușiță care este una din cele mai delicate din cîte am văzut.

— Ce lingușitor ești, domnule Turanov, zice dama mascată ofițerului, lăsîndu-l să-i sărute mîna.

Domnu Turanov, pe care-l cunoaștem asemenea de la soareaua Nodreanchi, știm că era în oarecari relații cu domnișoara Aristița Bărzoaia, dar fiindcă aceasta nu-l supărase încă și crezînd că ea nu venise la clup, își permisese fără temere puțină libertate cu măștile. Cu toate acestea, el se înșela foarte mult, căci domnișoara Bărzoaia, dacă punea gheara pe cîte un tînăr, pe care-l exploata regulat de parale, îl ținea de aproape. Ea zărește pe domnu Turanov cînd sărută mîna damei mascate, dar își reține mînia și se hotărăște să aștepte ca să-l surprinză mai bine și să-i facă reproșuri. În această intenție ea intră cu domnul cu care se preumbla în camera unde văzuse pe amantul său și, după ce se așază, începe să-l observe cu mare băgare de seamă.

Domnu Turanov era departe de a crede că amanta lui venise la bal, cu atît mai puțin că era observat și la o mică distanță de dînsul. El urmă de a curta pe mască :

— Ascultă, dragă măsculiță ; te rog spune-mi dacă am fericirea să te cunosc și dacă am onoarea să mă cunoști ? Mi-ai face o mare mulțumire cînd ai fi destul de bună...

— Ha, ha, ha ! ce întrebare îmi faci, domnule Turanov ? zice masca rîzînd. Dacă nu ne-am cunoaște, te-aș fi intrigat în seara aceasta ?

— Este adevărat, și bine faci de rîzi, răspunde domnu Turanov umilit ; văz bine că am zis o nerozie ; nu m-am

esprimat bine... te-am rugat să-mi spui cine ești, căci nu aș putea ghici niciodată.

— Ha, ha, ha! reîncepe a rîde și mai tare dama mascată. Această întrebare este și mai curioasă decît cealaltă!... Cum ai crezut, domnule Turanov, că vei afla cine sunt cînd vezi că am pus o mască și că am venit să petrec la clup în intenția ca să un fiu cunoscută?... Ha, ha, ha! în adevăr are cineva de ce rîde; îmi vine a crede că te-ai amorezat de mine! Dar bine, frate, nu te gîndești că poate să fiu o slută, o bătrînă sau o urîtă?...

— Toate le-aș crede, măsculiță, dar că ești urîtă sau bătrînă, niciodată! Femeile bătrîne și urîte nu au obicei să pronunțe asemenea vorbe. Astfel dar, nu mai rămîi la îndoială că trebuie să fii o frumusețe rară. Inima mea are instinctul de a cunoaște pe femeile care-i plac.

— Frumoasă inimă trebuie să aibi atunci, zice masca flatată de acest compliment; din nenorocire eu nu am o asemenea inimă căci de multă vreme am aruncat-o pe fereastă.

— Cum, măsculiță, ai aruncat inima pe fereastă!... și pentru ce?

— Pentru că am găsit de cuviință să trăiesc fără inimă, răspunde dama mascată.

— Curios lucru! Eu care credeam că voi întîlni o inimă carea să mă iubească!...

— Vezi bine că te-ai înșelat. Eu nu mai poci iubi; cu toate acestea, am capricii.

— În loc de inimă?

— Da, domnule Turanov, zice dama mascată strîngîndu-l de mînă.

— A! înțeleg... disprețuiești pe bărbați și amorul, dar nu cu desăvîrșire! Cel puțin, măsculiță, vei fi destul de bună să-mi spui dacă ești măritată?

— Am fost măritată; astăzi însă sunt văduvă și nu crez că în viața-mi să mai pui la această loterie.

— Fiindcă ești sigură că vei pierde. Bine faci; și eu sunt de această idee.

— De cînd ai început a mă înțelege, îmi placi prea mult, domnule Turanov, și îți mărturisesc că ești omul

cu care îmi propusesem a mă amuza în această seară de bal mascat.

— Mă simţ prea fericit că această alegere ai făcut-o în mine.

După această întreţinere, carea se făcea în auzul tuturor, domnu Turanov începe a vorbi încet cu dama mascată, căci negreşit găsiseră de cuviinţă a nu mai fi auziţi de mulţime. Domnişoara Bărzoaia nu-şi mai poate reţine furia ; ea era în stare să sară din locul de unde se afla şi să insulte pe dama mascată, care intriga pe amantul său, dar se reţine căci în acest moment domnu Gogman, care nu cîştigase nimic din observaţiile sale, intră deodată în acea cameră.

Doamna Gogman face o săritură pe canapeaua unde şedea cînd zăreşte pe bărbatul său, dar acesta nu bagă de seamă şi îşi îndreptează paşii spre domnişoara Bărzoaia care îi făcea semn să înainteze.

— A ! te recunosc, măsculiţă, zice el aşezîndu-se lîngă domnişoara Bărzoaia. Dar te pierduşi deodată din ochii mei ; în zadar te-am căutat pîn toată sala, mi-a fost cu neputinţă să te regăsesc.

— Iată că m-ai regăsit, domnule Gogman, şi îmi pare prea bine de aceasta.

— Negreşit că ţi-ai luat seama şi că vei avea bunătate să-mi arăţi pe nevasta mea ?

— Da, da, am voit numai să te necăjesc, zice înce domnişoara Bărzoaia. Îţi voi arăta pe doamna Gogman cu condiţia însă ca să nu faci scandal şi totdeodată să laşi să mai treacă puţin ca să nu înţeleagă că eu ţi-am spus.

— Voi face cu plăcere tot ce-mi vei zice, numai arată-mi-o că mor de nerăbdare.

— Ascultă, domnule Gogman : dacă ai vedea-o cu vreun bărbat cu care să vorbească încet şi să se strîngă de mînă, ce ai face ?

— I-aş bate pe amîndoi, răspunde domnu Gogman înfuriindu-se ; o ! i-aş omorî fără îndoială.

— Chiar aici în clup ?

— Zău că nu aş mai fi stăpîn pe mine.

— Atunci nu ţi-o arăt căci eşti primejdios şi nu voi să se întîmple asemenea grozăvii din pricina mea.

— Măsculiță, mă faci să ies din toate răbdările ; îmi spui niște lucruri carii mă fac să-mi fiarbă sîngele și în urmă îți bați joc de mine ?... Asta nu este frumos.

— Zi mai bine că mi-e milă de dumneata, domnule Gogman, căci bărbatul care se află cu nevasta dumitale ar fi în stare să te taie cu sabia.

— Ce fel să mă taie cu sabia ?

— Fiindcă este ostaș și că dumneata ca civil nu ai avea cu ce să te aperi.

— A ! este ostaș !... fie ; crez că aș fi în stare să-i dau o ostășie pe spinare ca să nu o poată duce.

— Atunci s-a sfîrșit, zice domnișoara Bărzoaia întorcînd capul. Nu poci să ți-o arăt fiindcă mai întîi nu sunt sigură că este aceea ce mi s-a părut.

Domnu Gogman începuse a se uita pîn toate părțile fără ca să fi auzit ultimile cuvinte ale domnișoarei Bărzoaie, care, deși furioasă, nu voia însă să cauzeze vreo nenorocire amantului său. Ea reîncepe să observe pe domnu Turanov care rîdea și vorbea încet cu masca rivala ei. Doamna Gogman nu voise să se scoale de la locul său ca să nu dea bănuială și în siguranța că nu va putea fi recunoscută de bărbatul său. Acesta, care începuse a visa numai ofițeri de cînd se încredințase de la domnișoara Bărzoaia că nevasta sa se afla cu unul, își ațintă privirile asupra domnului Turanov și asupra damei mascate cu carea se afla, și după cîteva momente de observație se întoarce către domnișoara Bărzoaia și-i zice :

— Mi se pare că nevasta mea este cu ofițerul acela ; crez că o cunosc și după haine.

— Dacă o cunoști după haine, de ce mă mai întrebi pe mine, domnule Gogman ? Te rog, lasă-mă în pace, căci ai început să mă plictisești cu istoriile nevestei dumitale.

— Ia ascultă, dragă măsculiță, mi se pare că nu am venit eu la dumneata să te supăr, ci dumneata mi-ai dat pricină vorbindu-mi de nevasta mea ?

Domnișoara Bărzoaia nu mai răspunde nimic domnului Gogman, căci domnu Turanov ajunsese prea departe cu dama mascată căreia îi săruta mîna neîncetat

fără ca ea să aibă aerul a-i face cea mai mică observație. Domnu Gogman nu știe ce să facă. Pe de o parte, el este încredințat că consoarta sa trebuie să fie acea damă mascată, care era atît de complezantă cu domnu Turanov, iar pe de alta, nu putea crede că ea să-și permită glume și o conduită atît de imorală în fața lui. Gelozia însă îl orbește cu desăvîrșire, și fiindcă cunoștea pe nevasta sa cît era de fină, fiind totdeodată amețit și de spusele domnișoarei Bărzoaie, nu mai ascultă decît furia sa și înaintează spre grupa amoroasă. Doamna Gogman, care se afla lîngă domnu Turanov, începe să tremure îndată ce vede pe bărbatul său apucînd această direcție, și temîndu-se că a fost cunoscută era în punctul de a se scula să fugă ca să evite scandalul ce se pregătea, dar ea se liniștește cînd îl vede oprindu-se dinaintea damei mascate care era cu Turanov.

— Domnul meu, zice domnu Gogman, adresîndu-se către ofițer ; mă iartă dacă viu să-ți fac o întrebare.

— Să-mi faci și două, domnule, îi răspunde domnu Turanov, ridicînd capul cu mirare ; aceasta nu mă va supăra.

— Ei bine, îți voi face mai multe, reluă domnu Gogman. Dar mai întîi doresc să aflu dacă cunoști pe dama mascată cu care te afli aici ?

— Nu înțeleg, domnul meu, cu ce intenție îmi faci această întrebare ; dar nu-ți voi răspunde pînă nu te vei esplica.

— Ce fel, nu ți-a esplicat dumneaei ? zice el arătînd pe dama mascată. Mă prinde mirarea cum după necinstea ce-mi faceți mai aveți curajul să...

Domnul Gogman era teribil ; necazul îi tăiase respirația și era aproape să ridice mîna să-i lovească, dar ofițerul, care nu prea era curagios, se scoală îndată ce vede că chestia se complică. Și fiindcă el nu cunoștea pe dama mascată sau cel puțin nefiind sigur cine era, începe a crede că acesta era bărbatul sau amantul ei. Cum însă nu putea să plece fără a se esplica cu domnu Gogman, se grăbește a-i zice :

— Oricine vei fi, domnule, și oricine va fi această damă mascată, precum și orice relații ați avea împreună, pe mine nu mă privesc. Am venit la clup ca să pe-

trec şi mi se pare că oricare altul ca mine ar face asemenea cînd s-ar ivi ocazii ca acestea. Prin urmare, eu nu cunosc nicidecum pe această damă mascată, şi dacă ai să-mi ceri vreo satisfacţie, sunt gata a ţi-o da oricînd vei voi. Acum eşti în drept să-ţi împarţi păru cu furca cu dumneiei în deplină libertate, însă nu aci, căci este loc public şi scandalul este poprit.

Domnu Gogman, care în fond judeca cu destulă maturitate, vede bine că ofiţerul avea toată dreptatea, ceea ce il făcu să-i zică :

— Mă iartă, domnule ; văz bine că am greşit, dar îmi vei da toată dreptatea aflînd că această damă nu are cel puţin voia ca să vie în clup, cu cît mai cu seamă să aibă o conduită atît de puţin cuviincioasă în faţa unor oameni pe carii nu-i cunoaşte.

Ofiţerul nu mai răspunde nimic şi pleacă repede ca să nu fie espus privirilor mulţimei, care umpluse camera îndată ce începuse disputa. Domnişoara Bărzoaia îl ia îndată la braţ şi se depărtează cu dînsul începînd a-i face imputări asupra necredinţei sale. Doamna Gogman se strecurase pîn mulţime şi plecase acasă cu cea mai mare iuţeală ca să aibă timpul să se pregătească cum să înşele pe bărbatul său la înturnarea lui de la clup. Iar domnu Gogman, rămîind cu acea damă mascată, carea era uimită şi nu înţelesese mai nimic din cele ce se petrecuse, o apucă de mînă şi începe să o întrebe :

— Aici este locul dumitale, doamnă ?

— Dar cine eşti dumneata, domnule ? il întreabă dama mascată cu vocea sa naturală. Negreşit că trebuie să fii un om scăpat din Institutul nebunilor ca să aibi insolenţa să faci atîta scandal în clup... Ce vrei cu mine ? Lasă-mă de mînă că mă doare, bădăran şi mojic ce eşti.

— Cum ?... Auz ?... Ce fel ?... murmură domnu Gogman rătăcit, căci auzind pe acea damă, se încredinţează din vocea ei că nu era odoara lui.

Toţi încep a rîde cu hohot şi sărmanul domnu Gogman, văzînd că fusese înşelat, luat în rîs şi compromis din cauza geloziei sale, iese fuga din clup ca un om pierdut în huietul mulţimei care se luase după dînsul ca după un obiect demn de toată curiozitatea...

Să lăsăm pe domnu Gogman, pe domnişoara Bărzoaia şi pe mulţi alţii comparativi lor, căci asemenea intrigi ni sunt destul de cunoscute, şi să intrăm în fondul istoriei căci este şi timpul :

S-a văzut că balul mascat este priimitor nu numai de lume vană, de lume corumptă şi nepăsătoare, dar şi de lume aleasă sau nobleţă, de oameni sistematici şi chiar liniştiţi şi morali, deosebirea însă că aceşti din urmă îl frecuentă foarte rar şi poate mai mult din curiozitate. Această curiozitate, care turmentează neîncetat spiritul uman, aţîţă într-o zi dorinţa unei familii de cojocar a veni seara la balul mascat ca să vază ce se petrec într-un local atît de renumit.

Să facem mai întîi cunoştinţă cu această familie şi în urmă să intrăm cu dînsa în balul mascat.

Această familie se compunea de Sălcianu cojocarul, capul familiei, de Elisaveta, soţia sa, şi de o fată a lor ce-i zicea Maria, care era de o frumuseţă rară. Deşi meseriaşi, ei trăiau destul de bine din economiile ce făcuse bătrînul Sălcianu într-un interval de douăzeci ani. El realizase un capital de două mii galbeni, cumpărase casa în carea şedea mai-nainte cu chirie şi fiindcă era un om prea onest şi bun părinte se silise prin toate mijloacele de carii dispunea ca să dea o educaţie bună şi o învăţătură convenabilă unicei lor copile. Sălcianu era şi uman, căci de mai mulţi ani adăpostea în casa sa pe o tînără nepoată ce-i zicea Tincuţa şi care rămăsese orfană, fără ca pentru această binefacere să fi fost rugat de cineva.

Maria, fata Sălcianului, ieşise de mai multe luni din pension şi tatăl său îi căuta un soţ bun cu care să fie fericită. Tincuţa era singura ei companie de lucru şi de petrecere. Într-o duminecă, pe cînd ele conversau despre diferite lucruri, aflîndu-se cu dînsele şi bătrîna Sălcianca, Tincuţa începe să vorbească :

— Mamă Elisaveto, zice ea, adresîndu-se către bătrîna Sălcianca. Ce să fie clupul acela unde se duce lumea în toate joile şi duminicile ca să petreacă ?

— De, măiculiţă, ştiu şi eu ce o mai fi !... am îmbătrînit şi nu am fost niciodată ca să văz ce este.

— Eu am auzit ce petrecere este clupul, zice tînăra Maria cu o voce dulce. Pe cînd mă aflam în pension

îmi spuneau fetele că mai toate damele vin mascate și bărbații fără mască ; că măștile supără pe cei de față ; că unii dănțuiesc după cîntecile celei mai bune muzici din București și că, în fine, toată lumea rîde, glumește și este plină de veselie.

— Trebuie să fie prea frumos ! Ce zici, mamă Elisaveto ?

— Ce să zic, Tincuțo mamă, decît că asemenea petreceri sunt potrivite și plăcute pentru lumea cea mare care nu mai are ce face cu banii.

— Dar ce Domnul, observă Tincuța, numai lumea cea mare trebuie să petreacă, numai lumea cea mare are bani ! ? Nu cumva ea este cu stema în frunte și nu e făcută ca și noi ? Zău, mamă Elisaveto ; aide să mergem astă-seară să vedem și noi ce este : nu știu cum s-a întîmplat, dar s-a aprins în mine dorința ca să mă duc odată la clup și pace, măcar de aș ști că cheltuiesc tot ce cîștig într-o săptămînă din cusătură.

— Ce copilăroasă ești, Tincuțo ! Ce să cauți acolo, mamă ?... ce-i să vezi ?

— Iaca, mi se pare c-oi să văz capre jucînd pe funie !... s-a sfîrșit, voi să merg la clup, și pace !

— Dar o să se lege craii de tine, Tincuțo, ș-apoi, tu care nu știi o să-ți pară rău în urmă că ai avut asemenea mulțumire care o să-ți iasă pîn piele.

— Poftim vorbă !... dar ce crezi că m-aș duce așa ca să mă vază toți ?... ți-ai găsit : oi să pui și eu o mască ca toate celelalte și oi să mă plimb ca ele. Cine o să mă cunoască dacă nu mă leg de nimeni ?... În urmă, după ce ne-am sătura de preumblare, aș sta la un loc numai ca să privesc. Ce zici, Mario ; așa e că o să facem pe Elisaveta să meargă cu noi ?

— Scumpa mea verișoară, zice Maria ; este adevărat că nu am avut niciodată mulțumirea sau dorința ca să merg la clup, cu toate acestea eu nu mă dau la o parte dacă voiește muma mea.

— Auzi, mamă Elisaveto !... strigă cu bucurie Tincuța îmbrățișînd pe bătrîna Sălcianca. Uite că și Maria, cît este de înțeleaptă, vrea să meargă și dînsa, dar știi bine că nu spune, nici se hotărăște așa lesne.

— Vorbeşte, Mariuţo : vrei să mergem, mamă ? Tu ştii ce va să zică clupul şi dacă ne-ar fi iertat să-l vedem şi noi...

— Sunt şi eu curioasă ca să văz ce este, zice Maria ; şi fiind mascate crez că nu vom fi supărate de nimeni şi vom petrece fără ca să ne cunoască cineva.

— Acum ce mai zici, mamă Elisaveto ? reluă Tincuţa ; mergem sau nu ?

— Să mergem, Tincuţo, dar mai întîi socotesc că ne va trebui măşti, haine, mănuşi şi ne-ar costa prea mult cumpărîndu-le.

— Nu este trebuinţă să cumpărăm decît mănuşi, observă Maria ; haine şi măşti vom lua cu chirie de la clup, pentru care vom plăti prea puţin lucru. Aceasta o ştiu tot de la fetele din pension.

— Atunci mă duc să cumpăr mănuşi pentru mama Elisaveta şi pentru mine. Maria are o pereche noi. Ce număr porţi, mamă Elisaveto ?

— Nu ştiu carte, Tincuţo, dar vedeţi voi care ştiţi.

— Mama poartă numărul şase şi trei sferturi, zice Maria îndată.

— Ce mînă mică are mama Elisaveta !... eu port numărul şapte, dar nu mai aştept, ci mă duc în tîrg.

Tincuţa pleacă să cumpere mînuşi şi nu întîrzie de a se reîntoarce. Restul zilei îl întrebuinţează ca să se gătească şi seara pe la zece ore se pun într-o birjă şi vin la clup. Ele iau domine cu chirie, se îmbrac şi intru în sală unde găsesc lume multă. După ce se preumblu puţin, ele vin să se aşeze pe o canapea mulţumindu-se ca să privească şi să asculte muzica. Trecuse aproape o oră de cînd ele nu se mai sculase din locul ce ocupau şi voiau să plece, cînd domnu Mirinescu, fostul adiutant al doamnei Bruneaschi, şi care încă zbîrnîia în lume prin alte mijloace nu mai puţin onorabile, observînd pe acele trei măşti că nu intrighează pe nimeni şi că au venit să se anuieze, se hotăraşte a veni să le supere. În această intenţie, el se apropie de Maria şi începe a-i zice :

— Dar ce-mi staţi aci de două ceasuri paroponisite, şi nu rămîneaţi mai bine acasă să dormiţi pe sforăite ?

Nimeni nu-i răspunde. El urmă :

— Ce, sunteţi mute cîtetrele, ori poate aţi venit cu rochiile sumese din mahalaua Dobrotesei ca să găsiţi muşterii ?

Bătrîna Elisaveta şi Maria încep a tremura de indignaţie, neştiind cum să facă ca să scape de acel tînăr importun. Tincuţa răspunde pentru toate :

— Ai face mai bine, domnule, să te plimbi şi să ne laşi în pace. Trebuie ca cineva să aibă o prea urîtă creştere ca să se agaţe de lume fără ca să-i dea pricină.

— Măre, ce spui ? zice domnu Mirinescu, care ia în rîs acest răspuns ce trebuia să-l umilească. La hîrdău mi-ai învăţat să dai asemenea răspunsuri ?

Şi zicînd acestea, el apucă de bărbie pe Tincuţa care-l loveşte peste mînă cu destulă putere pentru o femeie.

— Pleacă şi ne lasă, reluă Tincuţa ; eşti nesuferit !... cazi pe lume ca iarna grea.

— Fă bine de nu te întinde, jupîneaşă, c-apoi mănînci nişte calcavuri de le-i ţine minte multă vreme. Auzi obrăznicie, să mă lovească peste mînă ! ?

Elisaveta, Maria şi Tincuţa nu îndrăznesc a mai profera un singură cuvînt ; ele îşi plec capul şi se hotărăsc a suferi cu răbdare orice impertinenţe ale acestui domn.

Domnu Mirinescu fusese observat de un tînăr domn ce se afla cu o mască lîngă Maria. Acest tînăr era fratele cel mare al lui Grigore Dăngescu. Îndată ce el vede pe domnu Mirinescu că maltratează pe cele trei măşti necunoscute, se scoală din locul unde şedea şi vine în faţa lui :

— Cu ce drept îţi permiţi, domnule, ca să insulţi pe nişte dame pe care nu le cunoşti ?

Domnu Mirinescu rămîne uimit cînd vede pe Alexandru Dăngescu luîndu-le partida, dar cum el devenise insolent, îi răspunde îndată cu cel mai mare sînge rece :

— Dar dumneata, domnule, cu ce drept vii să-mi faci nişte observaţii pe carii poate nu am cea mai mică plăcere să le priimesc.

— Cu dreptul de om cumsecade, viu să apăr pe aceste dame în contra unui om ca dumneata care arăţi puţină cuviinţă în manierele dumitale.

— Manierele mele sunt mai bune decît ale dumitale, domnule, reluă Mirinescu cu insolență ; te rog să te mărginești că-ți găsești beleaua cu mine.

— Mizerabile, ce cutezi să zici, strigă Alexandru înfuriat ; pleacă îndată de aici sau te pălmuiesc.

— Pe cine să pălmuiești, mă rog ?... dar ce crezi că eu nu am o mînă destul de ageră ca să-ți sfărame trei măsele în gură ?

Alexandru este în culmea necazului și fără a mai considera că se află într-un loc public ridică mîna și trage o palmă cu atîta putere și așa de bine aplicată pe obrazul domnului Mirinescu, că acesta, în zăpăceala sa, nu îndrăznește să i-o înapoieze. Lumea se adună din toate părțile împreună cu șeful poliției, care se afla în sală și care, aflînd împrejurarea, gonește pe Mirinescu din clup.

Elisaveta și Tincuța voiau să plece din clup numaidecît, dar Maria le reține zicîndu-le :

— Ar fi o mare necuviință, mamă și Tincuțo, ca să plecăm pînă nu vom mulțumi mai întîi acelui domn care s-a espus pentru noi.

— Ai dreptate, fata mea, zice Elisaveta ; dar unde-l vom găsi în mulțime ? Nu vezi în ce fierbere sunt toți !

— Trebuie să vie, mamă, căci a lăsat singură pe dama mascată cu carea era, și un om cumsecade ca dînsul nu se poate purta altfel.

— Mi se pare că acest domn trece mai totdauna pe ulița noastră, observă Tincuța. Ai băgat de seamă, mamă Elisaveto ? Știi cine este ?

— Da, maică, eu îl cunosc prea bine, dar el nu crez să ne cunoască. Îi zice Alexandru și este fiul lui cuconu Stamate Dăngescu, unde lucrează bărbatu-meu de mai mulți ani. Este fiu de o familie foarte bună.

— Ce spui ? zice Tincuța. Se cunoaște omul cumsecade de departe.

— Precum se cunoaște și licheaua tot de departe, adăogă Elisaveta.

Maria asculta fără să zică nimic. Ea aștepta pe Alexandru ca să-i mulțumească, cînd vede cu părere de rău că masca ce se afla lingă dînsa se scoală și pleacă cu

o altă mască, care vine să o ia. Elisaveta observă aceasta :

— Iată că masca care era cu acel domn a plecat, și nu ar strica ca să plecăm și noi.

— Nu se poate, mamă, zice Maria ; nu e frumos.

— Dar nu vezi că nu mai vine, Mariuțo ?

— Atunci trebuie să-l căutăm și să-i mulțumim negreșit.

— Faceți bine de nu-l mai căutați, le zice Tincuța ; uite-l că vine spre noi.

În adevăr, Alexandru venea spre dînsele și Maria simți o mulțumire nespusă revăzîndu-l. El se apropie, se așază lîngă dînsele și începe să le vorbească :

— Trebuie să fiți prea nemulțumite, măsculițelor, de cele ce se întîmplară, și negreșit că nu veți fi întîlnit niciodată oameni atît de nemernici ca acel domn ce v-a supărat.

— Este adevărat, domnule Dăngescu, zice Maria ; fără dumneavoastră poziția noastră ar fi fost dificilă, și nu știm cum să vă mulțumim mai bine pentru ceea ce ți avut bunătate a face pentru noi.

— Am făcut, măsculiță, ceea ce era dator să facă oricare ar fi observat conduita acelui domn cu dumneavoastră. Dar să lăsăm aceasta, și dă-mi voie să te întreb de unde știi că mă numesc Dăngescu ? Nu cumva am fericirea să vă cunosc ?

— Această fericire crez că o avem numai noi, domnule Dăngescu. Dumneavoastră nu ne cunoașteți.

— Cel puțin îmi permiteți onoarea ca să vă cunosc în viitor ?

— Suntem de o familie ordinară, domnule Alexandre, și crez că aflînd-o veți regreta curiozitatea ce ați avut de a o cunoaște.

— Oricine vei fi, măsculiță, și din orice familie, zice Alexandru Mariei, nu găsesc în dumneata nimic ordinar ; din contra, dovedesc un limbagi frumos și niște maniere care-mi plac cu osebire.

— Sunteți prea bun, domnule Alexandre ; o persoană bine educată ca dumneata nu putea face altfel. Și fiindcă doriți să aflați cine suntem, această curiozitate vi se

satisface : familiei noastre îi zice Sălcianu, tatăl meu este meseriaș și crez că trebuie să-l cunoașteți căci de mai mulți ani lucrează și pentru casa dumneavoastră.

— O, da ! cunosc prea bine pe amicul Sălcianu ; este omul cel mai onest și îți mărturisesc că-l iubesc prea mult.

— Merită dragostea tutulor, și nici că mă așteptam la contrariu, zice Maria cu mîndrie. Dar poziția lui socială, precum și a familiei, nu-i permite a avea amici în lumea cea mare, ci numai voitori de bine.

— Te înșeli, domnișoară, oamenii cumsecade au totdauna amici, iar nu voitori de bine, căci ei nu implor grația nimărui. Meseriașii, comercianții își au deopotrivă stima în societate ca și funcționarii și rentierii. Omul nu se naște nobil, domnișoară, faptele îi nobilez sufletul și o creștere bună îl ridică la gradul ce-i este rezervat în societatea bună. De aceea, mărturisesc că nu găsesc în dumneata descendentul unei familii de meseriaș, cum sunt privite meseriile la noi, ci o persoană demnă de toată stima. Sunt sigur, domnișoară, că tatăl dumneavoastră v-a dat într-un pension unde să fi dobîndit un studiu care este neapărat trebuincios pentru orice om ?

— Da, domnule Alexandre, și îi sunt foarte recunoscătoare pentru aceasta. El este un bun părinte ; a făcut totul pentru fericirea mea.

— Mai aveți surori sau frați, domnișoară ? întreabă Alexandru privind pe Tincuța și pe Elisaveta.

— Sunt unică la părinți, domnule Dăngescu, și persoanele cu carii am venit la clup este muma mea și vara mea.

— Îmi pare bine, zice Alexandru, complimentînd pe Elisaveta și pe Tincuța, carii se scol să-i mulțumească.

— Trebuie să vi se pară foarte curios ca să ne vedeți în clup... nu este așa, domnule Dăngescu ? zice Elisaveta acestuia.

— Pentru ce să mi se pară curios, doamna mea ? Nu este liber cineva ca să se distreze cînd are plăcere ?

— Așa este, dar unei mume nu-i este iertat ca să vie la clup cu fete mari... și aceasta am simțit-o prea tîrziu.

— În adevăr, demoazelele nu trebuie să vie în clup, observă Alexandru, căci din nenorocire la noi clupul este o petrecere foarte imorală din cauza moralităței care lipseşte oamenilor ce-l frecuentă.

— Dovadă de aceasta este împrejurarea de adineaori, zice Elisaveta ; dar crede, domnule Dăngescu, că am fost conduse de curiozitate ca să ne facem o idee de ceea ce este petrecerea clupului, iar nicidecum de plăcere.

— Şi curiozitatea am avut-o eu, zice Tincuţa. Dar întîmplarea de astă-seară îmi va servi de exemplu ca să nu mai am pe viitor asemenea curiozităţi.

— Mi se pare, doamnele mele, că aveţi grabă să vă retrageţi din clup, zice Alexandru observîndu-le. Dacă nu mă înşel, mi se pare că eu vă reţiu.

— În adevăr, eram gata să plecăm, dar v-am aşteptat ca să vă mulţumim pentru îndatorarea ce ne-aţi făcut.

— Nu aveţi pentru ce, domnişoară Tincuţo, şi vă rog, dacă se poate, să nu mai fie vorbă de aceasta. Nu ştiu dacă priimiţi cu mulţumire ca să vă conduc eu pînă acasă : birjile se găsesc anevoie şi aşteptînd în capul scărei o să răciţi negreşit.

— Nu trebuie să vă deranjaţi pentru noi, domnule Alexandre ; sunteţi aşa de bun că nu am şti niciodată cum să recunoaştem mai bine atîtea obligaţii.

— Nu mă deranjez nicidecum, domnişoară Tincuţo, din contra, aceasta îmi va procura o plăcere nespusă şi totdeodată fericirea ca să vă cunosc mai bine.

— Atunci suntem la dispoziţia dumitale, domnule Dăngescu, zice Tincuţa fără să consulte pe nimeni. Nu este aşa, mamă Elisaveto, că trebuie să facem mulţumirea domnului Dăngescu ?

— Negreşit, Tincuţo, zice Elisaveta, care se zăpăcise cu desăvîrşire de complezenţele tînărului Dăngescu.

— Vă mulţumesc, doamnele mele, pentru onoarea ce-mi faceţi, zice Alexandru sculîndu-se. Doamnă Sălcianco, poftiţi braţul meu.

Elisaveta ia braţul lui Alexandru şi Maria şi Tincuţa îi urmează. Ele se duc la garderobă, las costumele de clup şi se îmbrac cu hainele lor. În timpul acesta, Alexandru se ocupase cu căutarea unei birje, şi după ce

găsește una liberă, se pune într-însa cu Elisaveta, cu Maria și cu Tincuța și le duce la locuința lor, care era o mică căsuță frumoasă cu prăvălie în față. Ele se dau jos din trăsură și deschid o portiță care servea de intrare. Alexandru voia să plece, dar Elisaveta și fetele îl rog să-și dea osteneala a veni puțin în camera lor. Tînărul Dăngescu, care nu putea să refuze pe aceste femei, carii erau atît de delicate cu dînsul, le urmează și intră într-o cameră prea curată și bine mobilată. Elisaveta îl invită să se așeze pe un fotoliu, ea se așează vizavi și Tincuța alături ; numai Maria lipsea în acest moment fiindcă era ocupată cu onorile obișnuite pentru oaspetul lor.

Ea se întoarce peste cîteva minute aducînd dulceață și apă, și Alexandru văzînd-o bine, căci pînă atunci nu avusese ocazia ca să deosibească dacă era frumoasă sau urîtă, se simte mișcat deodată ca printr-o electricitate.

— Pentru ce te superi, domnișoară Mario ? îi zice el îndată ce o vede și sculîndu-se să ia dulceață.

— Aceasta nu mă supără, domnule Alexandre, dir contra, îmi face plăcere.

— Ești prea bună, domnișoară... mă felicit că am cîștigat mult făcînd cunoștința unei familii atît de bună ca a dumneavoastră.

— Și noi am cîștigat foarte mult că am avut cinstea să vă cunoaștem și să vă vedem în casa noastră, zice Elisaveta îndată ; și credeți că vom simți o mulțumire nespusă cînd veți avea bunătatea de a ne mai vizita în modesta noastră locuință.

— Voi veni adesea să vă văz dacă îmi dați voie, zice Alexandru cu bucurie. Îți mulțumesc, domnișoară Marie, pentru dulceață ; îmi place foarte mult zmeura... crez că voi lua multă în casa dumneavoastră.

— Ori de cîte ori veți avea plăcere, domnule Alexandre, îi zice Maria puind tava pe o masă și așezîndu-se lîngă Tincuța.

Alexandru nu se putea opri de a privi pe Maria și aceasta pleca cu modestie capul de cîte ori întîlnea privirile acestui tînăr domn.

Maria era în adevăr prea frumoasă : ea avea o talie destul de fină pentru vîrsta sa de şasesprezece ani. Un păr des, castaniu era aşezat cu multă graţie pe un cap potrivit ; o frunte curată şi albă lăsa să se vază niște sprincene negre îmbinate, aşezate dasupra a doi ochi mari, albaştri, a căror căutătură era espresia fidelă a tot ce este mai tandru, mai dulce şi mai viu ; nasul îi era potrivit ; gura îi era mică şi rumenă şi lăsa să se desine un şir de dinţi albi şi proporţionaţi, carii cauzau admiraţia la cîţi o vedea zîmbind ; figura ei era rotundă, albă şi prea curată ; cu un cuvînt, natura împodobise pe această fată cu tot ce avea mai frumos şi mai sublim.

Alexandru era în vîrstă de douăzeci şi şapte ani, talia îi era de mijloc, părul negru lucios, coafat cu multă elegantă, ochii căprui şi vii, sprincenile regulate şi bine pronunţate, şi o pieliţă aşa de albă şi curată că lăsa să se deosibească toate firele unei barbe negre, rotunde ce purta şi care îi şedea de minune.

Văzînd dinaintea sa pe o femeie aşa de frumoasă, cum nu întîlnise în viaţă-i, tînărul Dăngescu rămîne în estaz, aşa de puternică era impresia ce produsese asupră-i. Maria din parte-i nu-şi putea asemenea da socoteală de ce sufletul său era atît de mişcat ascultînd pe un om a cărui voce îi umplea inima.

Întîmplările de la clup şi frumoasa lui conduită cu dînsele îl făcu să ocupe cel mai minunat loc în inima Mariei.

Alexandru vede că este tîrziu şi că trebuie să plece, deşi ar fi dorit să rămîie în casa Sălcianului multă vreme. El îşi ia noapte bună de la Elisaveta şi de la tinerile fete, şi promiţîndu-le că va veni să le vază adesea, se pune în trăsură şi pleacă. Ajungînd acasă, se dezbracă îndată şi se aşază în pat, dar el nu poate să doarmă toată noaptea. Imaginea Mariei era neîncetat înaintea lui şi se convinse în fine că era amorezat de dînsa cum nu fusese niciodată.

„Mi se pare că de mîine încolo voi avea mult de lucru, îşi zice Alexandru. Drumul meu va fi totdauna

pe ulița Sălcianului : cel puțin de aș zări pe Maria de cîte ori voi trece !..."

. . . .

După plecarea lui Alexandru, Elisaveta și Tincuța încep să-l laude ; Maria asculta fără a zice nimic, și dacă în acel moment nu vorbea de Alexandru, se gîndea însă mult la dînsul. Cum însă era tîrziu, își iau noapte bună una de la alta, Elisaveta se duce să se culce în camera unde se afla bărbatul ei, iar Maria și Tincuța, carii erau nedespărțite ziua și noaptea și carii ocupau o singură cameră, intrară asemenea să se culce. Cînd se puseră în pat, Maria declară că nu-i este somn.

— Ce fel, nu-ți este somn, Mario ? o întreabă Tincuța ; este destul de tîrziu, și, dacă nu mă înșel, peste două ore se va face ziuă.

— Mi-a pierit somnul cu desăvîrșire, Tincuțo, și mi se pare că aceasta provine din cauza unde nu sunt obicinuită să mă culc așa tîrziu.

— Oare aceasta să fie cauza, verișoară ? frică-mi este că trebuie să fie alta. Uite și eu nu sunt obicinuită ca și dumneata să mă culc tîrziu, cu toate acestea pic de somn.

— Dar ce să fie alt ? întreabă îndată Maria. Socotești că împrejurarea de la clup ?... crede-mă că am și uitat-o.

— Împrejurările se uit lesne, dar oamenii se țin minte, și drept să-ți spui acel domn Alexandru Dăngescu e frumușel, tînăr și are niște maniere cu femeile carii rămîn neșterse din sufletul lor.

— Așa este, Tincuțo ? Cît e de nobil și ce tînăr cumsecade ! Nu crez să fie mulți ca dînsul !

— Te plîng, Mariuțo. Mi se pare că ai început să-l iubești...

— Eu ? zice cu grabă Maria. Crezi că iubesc pe domnu Alexandru ?

— Da, da, îl iubești, verișoară, și aceasta este o nenorocire pentru dumneata. Ce vei cîștiga dintr-un asemenea amor ?

— O ! nu crez că-l iubesc așa de mult pe cît gîndești ; cu toate acestea, aș dori să-l văz adesea. Cînd ar

avea delicateţa să mai vie pe la noi, aş simţi o mulţumire nespusă !...

— Va veni, nu avea grijă, căci am băgat de seamă că te privea ca cum ar fi voit să te soarbă.

— Mă privea pe mine ?

— Mult încă ; mîine va trece pe aici, poate să nu intre în casă, dar îl vom vedea negreşit.

— Dumnezeul meu, Tincuţo, mă vei face să-l aştept toată ziua la fereastă !...

— Îl vom aştepta amîndouă căci nu avem altceva de făcut ; să nu crezi însă că şi eu îl voi privi ca dumneata, Mario : ceea ce simţi pentru dînsul este amor, de vreme ce eu îl privesc ca pe un prieten care iubeşte şi care este iubit de verişoara mea.

— Eşti dar convinsă că-l iu... besc..., nu este aşa, Tincuţo ?

— Cînd mi-ai zice altfel, ţi-aş spune că minţi.

— Şi poate ai avea dreptate. Am început să mă gîndesc numai la acel domn şi această gîndire îmi umple sufletul de mulţumire.

Tincuţa nu-i răspunde nimic ; ea era aşa de ostenită încît nu mai putea ţine ochii deschişi. Maria urmă :

— Mîine vom sta amîndouă la fereastă cu lucru, şi, vorbind de dînsul, îi vom pîndi trecerea. Dar ce, nu mai vorbeşti, Tincuţo ?

— Auz ? ce spui ? întreabă Tincuţa cu o voce leneşă şi deschizînd ochii pe jumătate.

— Credeam că eşti încă deşteaptă ?

— Ba mi-este somn de nu mai poci. Lasă, Mariuţo ; mîine vom avea destul timp ca să vorbim de aceasta.

— Atunci, somn bun, Tincuţo.

— Şi dumitale asemenea, dragă verişoară, mulţumeşte Tincuţa gata să adoarmă.

După această convorbire se face linişte. Tincuţa adoarme după cîteva minute, iar Maria nu putu să închiză ochii toată noaptea ; abia despre ziuă ea căzu subt influinţa somnului căruia nu poate rezista nici o fiinţă umană ce se bucură de o bună sănătate.

CAPITUL VIII

FATA CROITORULUI

Trei luni trecură de la acea seară de bal mascat ; nu se mai zărea nici o umbră a iernei : cîmpiile erau acoperite de verdeață și de flori, arborii erau încărcați de frunzele lor, natura era radioasă, căci se găsea în sezonul de primăvară cînd totul este în mișcare, totul își redobîndește viața.

Ce de lucruri nu se petrecuse în cele trei luni trecute !... Aceasta o vom afla mai în urmă. Vom lua mai întîi o zi de la început, o miercure memorabilă, și ne vom introduce într-o casă cu două etaje, situată în una din principalele strade ale Batiștei în care locuia familia Dăngeștilor. Această familie se compunea de trei membri : de Stamate Dăngescu, capul, de Elena, soția lui, și de Alexandru, unicul lor fiu. Stamate Dăngescu era în vîrstă de șasezeci ani împliniți ; corpul său era plin, talia sa de mijloc și avea o înfățișare care anunța de la prima vedere asprimea și răutatea ; sprincenile lui tare pronunțate erau lăsate totdauna pe niște ochi negri, din carii ieșa o căutătură cruntă și posomorîtă, ceea ce da acestui om un aer cu desăvîrșire respingător. Gura, nasul îi erau potrivite, dar diformele încrețituri ce se desinau împrejurul lor dovedeau un suflet negru și neomenos, și ce e drept natura nu se înșelase. Elena, soția lui, atinsese de al patruzeci și cincilea an : aceasta era o femeie uscățivă și prea slabă, și îndată ce ar fi aruncat cineva asupră-i o privire observătoare, ar fi constatat pe fizionomia ei un șir de suferințe pe care le năbușea în sufletul său. Ea era smeadă ; părul, sprincenile și ochii negri, gura mică, nasul regulat, pielița prea albă, talia de mijloc, și avea o înfățișare așa de atrăgătore și blîndă încît trebuia să o iubească oricine o vedea.

Nobilul caracter al acestei femei și al lui Alexandru, fiul său, nu corăspundea nicidecum cu al brutalului Stamate, cu care Elena se măritase după găsirea cu cale a părinților ei.

De un an trecut, bătrînul Dăngescu luase în serviciul său pe un Neagu Bolboacă, care nu era altul decît fiul țiganului din satul Ciochina, furul arendașului după acea proprietate, răpitorul Virginiei, subt numele de Negreanu, și omorîtorul Nodreanului. Ne aducem aminte că pentru această din urmă crimă el fusese osîndit la ocnă pe viață, de unde urma să nu mai iasă, nici să spere vreodată îndurare.

Dar s-a văzut adesea că legile cîteodată nu se țin în toată întregimea lor și că criminelul scapă dacă este protejat de un om bogat și cu influență.

Din întîmplare, Dăngescu fusese cel mai mare inemic al Nodreanului din împrejurări de interese și de familie, căci era rudă cu dînsul. Cînd el află de omorîrea Nodreanului, dori să vază pe asasin și să se silească prin toate mijloacele ca să-l scape de osîndă. Cum însă nu putea deocamdată, căci crima lui Bolboacă făcuse un zgomot mare în toată țara și mai cu osebire în București, după trecere de un an făcu astfel că dobîndi iertarea lui și-l numi vătaf de curte, post pe care Bolboacă îl priimi cu recunoștință.

În puțin timp, Bolboacă se atașă așa de mult de Dăngescu, încît făcu pe acesta să-l iubească și să-l aibă de cel mai bun confident al său.

Să vedem însă prin ce mijloace Bolboacă ajunsese la o așa mare favoare a unui om neapropiat ca Stamate Dăngescu.

Se știe și se vede în toate zilele că la mulți bărbați și femei le zbor mințile tocmai la bătrînețe și că sunt mai rău decît cei tineri, căci esagerează și-și pierd rușinea cu desăvîrșire. În numărul acestora intra și Stamate Dăngescu, care, deși într-o vîrstă destul de înaintată, era prea berbant, și intendantul său, vătaful său de curte, avea misia particulară de a face umbletele necesarii sau mai bine de a fi mijlocitorul intrigilor sale amoroase, pe care servicii le îndeplinea cu artă și ponctualitate și pentru care era bine răsplătit. Dar nu fu tot așa cu împrejurarea următoare. Dăngescu, trecînd într-o zi pe strada de lîngă Biserica cu sfinți, zărise dinaintea unei prăvălii de croitor pe o tînără fată care-i

plăcu cu osebire. Îndată ce soseşte acasă, cheamă pe Bolboacă şi comunicîndu-i această nuvelă, îi ordonă să nu întîrzie şi să facă ce va şti ca să i-o aducă negreşit. Bolboacă pleacă din acel moment ca să îndeplinească această onorabilă misie. Îi fu însă cu neputinţă ca să reuşască, căci fetele de meseriaşi nu se înduplec lesne, nici îşi vînd onoarea pe bani. El comunică refuzul fetei stăpînului său şi acesta, nemulţumit, îl goni din camera sa. Ce trebuia să facă, căci cu cît era anevoie de înduplecat fata croitorului, căreia îi zicea Frusina, cu atît Dăngescu stăruia să-şi satisfacă pasiunea cu orice preţ. Bolboacă văzu bine că trebuia să cază în dizgraţia lui în cazul cînd nu s-ar arăta demn de a binemerita recompensele ce i se făceau. Ca om viclean, rafin[at] în puşcării, se gîndi la un mijloc pe care-l crezu cel mai nemerit ca să ajungă la scop. El făcu cunoştinţă cu toate femeile bătrîne din vecinătatea croitorului, fiindcă babele sunt totdauna instrumentele cele mai sigure şi cele mai capabile pentru a săvîrşi orice crime cînd sunt bine plătite. Cum diavolul inspiră totdauna pe mizerabili în întreprinderile lor infame, Bolboacă dovedeşte pe o moaşă bătrînă, care ocupa o cameră într-o mică casă, ce era aşezată în faţa prăvăliei croitorului, şi la carea Frusina venea adesea, atît ca la o vecină cît şi ca la o amică a familiei, căci ea era moaşa mumei sale.

Încunoştiinţîndu-se de aceasta, Bolboacă, fără a pierde timpul, se duce la moaşă, îi cere întîlnire la o oră înaintată a nopţei şi bătrîna i-o acordă cu mulţumire. El se întoarce acasă fără a vorbi Dăngescului despre aceasta, şi cînd sună unsprezece ore din noapte pleacă fără ca să fie văzut de cineva şi vine la moaşă, care îl aştepta şi pe care o găseşte singură.

Moaşa era o femeie gîrbovită ; ea era în vîrstă de şaptezeci ani, purta perucă, sprincenile îi erau albe, avea nişte ochi mici, înfundaţi în orbita lor, şi o fizionomie cu atîtea încreţituri şi atît de decompusă, că nu se putea cunoaşte dacă fusese albă sau neagră ; nasul îi era lung şi gros, iar vîrful lui era vînăt şi cădea pe o gură veştedă înăuntru căreia nu se mai vedea nici o urmă de dinţi, a căror lipsă o făcea neîncetat să rumege ca ani-

malele. Îşi poate dar cineva lesne închipui ca ce lucru era moaşa Sultana de lîngă Biserica cu sfinţi.

— Iată-mă că am venit, mamă moaşo, şi îmi pare bine că te găsesc, zice Bolboacă după ce intră în casă.

— Te aşteptam, domnişorule, răspunde moaşa, şi credeam, să te crează Dumnezeu, că nu socoteam să vii căci întîlnirea ce mi-ai cerut pentru astă-seară am crezut-o de glumă. Dar poftim, şedeţi !

— Cu plăcere, mamă moaşă, zice Bolboacă, aşezîndu-se pe un scaun de lemn cu trei picere, ce se prezentă dinaintea lui şi care era singurul în cameră, căci toată mobila se compunea de acel scaun cu trei picere, de o ladă odorogită, de o icoană veche de cîrtie neîncadrată, lipită cu cocă de zid, şi de un pat de scînduri acoperit de o saltea de paie. Toate acestea, Bolboacă le petrecu printr-o singură privire şi simţi o bucurie nespusă că o găseşte în aşa mare mizerie.

— Aş dori să aflu, domnişorule, ce vînt te-a adus pe la mine ? întreabă moaşa pe Bolboacă, observîndu-l cu curiozitate. Nu cumva vreun drăguţ de hamor îţi usucă sufleţelul ? Ia spune-mi, mînca-ţi-aş guriţa !

— O ! bată-te sănătatea, mamă moaşă, cum ghicişi ? aşa, mămucă, uite afurisita de dragoste este lucru mare.

— Iaca vorbă ! dar cum păcatele să fie lucru mare ? că doar n-o fi pietre nestemate, ş-apoi să vedem puţin ; spune-mi pe cine iubeşti ? o cunosc eu ?

— Foarte bine încă... ghiceşte cine este ?

— Ca s-o ghicesc din gînd, nu sunt năzdravănă, dar întîi să dau cu cărţile şi mai-mai că mă bizui să-ţi spui.

— Ce, ştii să dai cu cărţile ? întreabă Bolboacă prefăcînd mirarea.

— Eu să nu ştiu ? Apoi, măiculiţă, se vede că nu eşti din Bucureşti dacă n-ai auzit de moaşa Sultana de lîngă Biserica cu sfinţi. Dar a rămas un om ca să nu vie să-i ghicesc norocul !?... uite, numai eu nu am noroc ; mi-a murit trei îngeraşi de copii în doi ani, şi cînd mă gîndesc la dînşii, mi se rupe băierile inimei.

— Dumnezeu să-i ierte, mamă moaşă ; dumneata să trăieşti ; aşa a fost să fie de la Dumnezeu.

— Că bine zici, măiculiță ; dacă n-a fost zile, cine se poate pune împotriva voinței lui Dumnezeu !

— Să lăsăm pe morți în pace, zice Bolboacă cu nerăbdare. Ia să vedem de ceea ce vorbirăm.

— Acum, măiculiță ; dar nu știu unde păcatele am pus pustiile de cărți.

— Caută-le mai curînd, căci este tîrziu și nu poci aștepta mult.

— Numaidecît, zice moașa căutînd cărțile pe subt saltea. Iată că le-am găsit, adăogă ea, arătînd o pereche de cărți a căror durată părea a fi fost de un secol și carii erau așa de negre și așa de moleșite că se încovoiau ca niște bucăți de cîrpe.

— Alte cărți mai bune nu ai ? întreabă Bolboacă privind cu scîrbă pe cele ce se aflau în mîna moașei.

— Ba am două perechi noi, răspunde moașa cu importanță. Acestea însă sunt mai norocoase fiindcă niciodată nu m-au înșelat.

— Acum fie carii vor fi, numai să vedem ce spun.

— Numaidecît, măiculiță ; ce fel de ochi ai ? întreabă ea amestecînd cărțile. Eu sunt bătrînă și noaptea încailea nu văz deloc.

— Ochii mei sunt negri, răspunde Bolboacă apropiindu-se cu scăunașul lîngă moașă și puind sfeșnicul în pat ca să lumineze mai bine.

Baba murmură cîteva cuvinte amestecînd cărțile și după aceea le întinde dinaintea ei pe pat.

— Uite, măiculiță zice ea privindu-le ; dumneata te ridici cu un crai de ghindă care o să-ți fie vrăjmaș de moarte și care o să te caute cu un crai de roșu și cu altul de tobă ca să-ți facă un rău mare. O să dai, măiculiță, de o belea mare ; uite necazul îți cade în față. Dar cine este o damă de tobă care cade cu dumneata în casă și nu te vede bine ?

— Nu știu, răspunde Bolboacă turburat, gîndindu-se că aceea trebuie să fie Elena Dăngeasca.

— Să te ferești de dama asta de tobă că nu-ți voiește binele. Ascultă-mă ce-ți spui căci cărțile mele nu mă mint niciodată.

— M-oi feri, mamă moașă, dar aceasta nu mă interesează ; spune-mi de dragoste.

— Dumneata nu iubești pe nimeni, zice moașa observînd cărțile ; uite că nu cazi cu nici o femeie. Dar ești îngrijat, ești nemulțumit grozav. Ce supărare ai ?

— Am multe supărări, cu toate acestea aș dori să aflu ce arăt cărțile ?

— Ți-aș spune, mamă, dar îmi este că te mîhnești, ș-apoi cine știe, și cărțile mint cîteodată.

— Vorbește, căci nu mă supăr nicidecum, zise Bolboacă cu neastîmpăr.

— Uite, măiculiță, parcă un crai de ghindă te-a rugat să faci ce-i ști ca să aibă pe o damă de verde și dumneata nu că n-ai vrea, dar ți se pare că n-îi să poți.

— Ce spui ? așa zic cărțile ?

— Tocmai așa, reluă baba, și dumneata, cum îți mai spusei, nu iubești pe nici o femeie pentru că nu cazi cu nici una.

— Se poate să fie și una ca aceasta, dar parcă-mi zisești că sunt rugat de un crai de ghindă ca să-l fac să aibă pe o damă de verde. Fii bună de-mi spune dacă, după cum arată cărțile, voi izbuti sau nu ?

— Cum să nu-ți spui, mînca-ți-aș ochișorii. Uite izbînda îți cade cu temei de la o damă de roșu.

— Asta voiam să știu, zice îndată Bolboacă. Acum lasă cărțile la o parte, mamă moașă, și să vorbim despre împrejurarea care m-a făcut să viu la dumneata.

— Să vorbim, măiculiță, zise baba strîngînd cărțile și aruncîndu-le într-un colț al patului. Dacă socotești că eu poci să fiu de vreun ajutor, voi sluji cu plăcere pe un domnișor cumsecade ca dumneata.

— Și dumneata ești foarte cumsecade, precum am auzit, se grăbește a zice Bolboacă ca să corăspunză la cinstea ce i se făcea, fiindcă și tîlharii au cîteodată obiceiul să se cinstească în întreținerile și chiar în comploturile lor ; cu onoarea se servă toată lumea, pînă și omorîtorii din fundul ocnei.

Bolboacă reluă :

— Ascultă, mamă, vrei să facem un negoț fără ca să ne costisească o para măcar ?... și, întovărășindu-ne amîndoi, să cîștigăm șasezeci galbeni în cîteva zile ?

— Cum să nu voiesc, domnișorule !... auzi vorbă ! Șasezeci galbeni de colea sunt ?...